

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klementina Mikolič

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klementina Mikolič

Mentorica: doc. dr. Alojzija Židan

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvala

Mentorici za intelektualne izzive

Ravnateljicama Ani Antlej in Romani Lebič

Staršem ter sestrama Jerneji in Poloni

Družinam Božičnik, Medved, Plavčak in Prevolšek

Vsem, ki ste verjeli in zaupali vame

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom

Z diplomskim delom sem želela preučiti izobraževalno-edukativni sistem v šolah s prilagojenim programom pri nas. Šole s prilagojenim programom se danes soočajo s številnimi težavami, te težave pa so povezane z drastičnim upadanjem vpisa otrok v te institucije. Število učencev je zaradi padanja natalitete, ekonomskih in socialnih dejavnikov upadlo na vseh šolah, tako rednih kot prilagojenih. Pri nas se pojavlja integracija kot alternativa šolam s prilagojenim programom. Otroci s posebnimi potrebami, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom, so v veliki večini otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Otroci, ki se izobražujejo na šolah s prilagojenim programom, dosežejo praviloma nižji izobrazbeni standard. Cilj šole s prilagojenim programom je, da otroke s posebnimi potrebami čim bolj temeljito pripravijo na samostojno življenje, zato so tudi učne vsebine na takih šolah prilagojene. Osnovne šole s prilagojenim programom se soočajo tudi z drastičnim pomanjkanjem strokovnega kadra, prav tako pa morajo na določenih šolah s prilagojenim programom zaradi majhnega števila učencev izvajati kombiniran pouk. Vzgojno-izobraževalna dejavnost vsake šole, tako klasične osnovne šole kot osnovne šole s prilagojenim programom, je družbena dejavnost posebnega družbenega pomena, ki soustvarja pogoje za zdrav osebni razvoj vseh otrok.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, šole s prilagojenim programom, nižji izobrazbeni standard, integracija

Education of children with special needs in special needs schools

In my diploma thesis I tried to study the education system in special needs schools in Slovenia. Nowadays, special needs schools are confronted with numerous difficulties, which are connected to the steep decrease of children enrolling to these institutions. Due to the birth rate fall, economic and social factors, the number of children decreased in all schools, not just special needs ones. In Slovenia, integration, as an alternative to special needs schools, came into existence. The majority of children who go to special needs schools suffer from a mild mental disorder. They usually reach lower education standards. Since the main goal of special needs schools is to prepare the children for the independent everyday life, the teaching content at these schools is adapted to it. Special needs schools are also confronted with the lack of trained specialists. Furthermore, certain special needs schools have to combine the lessons due to the children decrease. Educational activity of all schools, classic and special needs ones, is a social activity, carrying special social significance, which co-creates the conditions for the healthy personal development of all children.

Key words: children with special needs, special needs schools, lower education standards, integration

KAZALO:

1 UVOD	8
2 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	11
2.1 OPREDELITEV	11
2.2 NOVA PARADIGMA O OTROCIH S POSEBNIMI POTREBAMI	13
2.3 FORMALNI VIDIKI IZOBRAŽEVANJA	14
3 INTEGRACIJA, INKLUZIJA, SEGREGACIJA	17
3.1 OSNOVNA TERMINOLOGIJA	17
3.2 PRIMERJAVA TERMINOV INTEGRACIJA IN INKLUZIJA	19
3.3 SEGREGACIJA PRI NAS	22
4 ŠOLSKO OBDOBJE	23
4.1 PRILAGOJENI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI	23
4.2 IZOBRAŽEVANJE OTROK Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU	24
5 ŠOLE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM	27
5.1 KONCEPTUALNE IN ORGANIZACIJSKE ZNAČILNOSTI ŠOLE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM	27
5.2 RAZLIKE V PROGRAMIH GLEDE NA PROGRAM VEČINSKE OSNOVNE ŠOLE	29
5.3 SPECIALNO PEDAGOŠKA PREDMETA	30
5.5 STROKOVNI DELAVCI	31
5.6 TEŽAVE ŠOL S PRILAGOJENIM PROGRAMOM	31
6 OSNOVNI ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM	33
6.1 OSNOVNA ŠOLA GLAZIJA CELJE	34
6.1.1 Splošne značilnosti in programi Osnovne šole Glazija	34
6.1.2 Podatki o učencih	35
6.1.3 Metodika pouka	39
6.1.4 Težave, s katerimi se sooča Osnovna šola Glazija	39
6.2 III. OSNOVNA ŠOLA ROGAŠKA SLATINA	40
6.2.1 Programi III. Osnovne šole Rogaška Slatina ter materialni in kadrovske pogoji	40
6.2.3 Metodika pouka	46
6.2.4 Težave, s katerimi se sooča III. Osnovna šola Rogaška Slatina	46

6.3 SEZNAM ŠOL S PRILAGOJENIM PROGRAMOM V SLOVENIJI	47
7 ODNOS TUJIH DRŽAV DO IZOBRAŽEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	49
7.1 AVSTRIJA	49
7.2 NEMČIJA.....	50
7.3 ITALIJA.....	50
7.4 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	51
7.5 VELIKA BRITANIJA.....	52
7.6 NORVEŠKA.....	52
7.7 BELGIJA.....	53
7.8 FINSKA.....	53
8 ZAKLJUČEK.....	55
9 LITERATURA	58
PRILOGE	61
PRILOGA A: TERMINOLOŠKI SLOVARČEK.....	61
PRILOGA B: INTERVJU – ROMANA LEBIČ: 3. februar 2010, ob 18.30, Celje	62
PRILOGA C: INTERVJU – ANA ANTLEJ: 22. februar 2010, ob 8.00, Rogaška Slatina	64

SEZNAM TABEL

Tabela 3.1: Razlike med konceptoma integracija in inkluzija	20
Tabela 3.2: Razlike v opredelitvi integracije in inkluzije	21
Tabela 6.1: Število oddelkov in učencev vključenih v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom v šolskem letu 2009/10	36
Tabela 6.2: Število učencev vključenih v posebni program v šolskem letu 2009/2010	36
Tabela 6.3: Število otrok vključenih v vzgojne skupine v šolskem letu 2009/2010.....	37
Tabela 6.4: Podatki o številu otrok od šolskega leta 2000/2001 naprej na Osnovni šoli Glazija	37
Tabela 6.5: Število učencev po občinah v šolskem letu 2009/2010	42
Tabela 6.6: Podatki o učencih v oddelkih osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom	43
Tabela 6.7. Podatki o upadanju vpisa učencev od šolskega leta 2000/2001 naprej na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina	44
Tabela 6.8: Seznam šol s prilagojenim programom v Republiki Sloveniji v šolskem letu 2009/2010	48

SEZNAM SHEM

Shema 6.1: Število vpisanih otrok za posamezno šolsko leto na Osnovni šoli Glazija	38
Shema 6.2: Upadanje vpisa učencev od šolskega leta 2000/2001 naprej na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina	44

1 UVOD

Proces demokratičnosti v vzgoji in izobraževanju je prinesel mnoge spremembe na področju šolstva. V najširšem pomenu je izobraževanje eden od vidikov socializacije, ki vključuje pridobivanje znanja in učenje vedno novih in novih veščin. Naj bo namerno ali nenamerno, izobraževanje pogosto pomaga oblikovati prepričanja in moralne vrednote (Haralambos in Holborn 1999, 733).

Izobraževanje je vrednota. Vsi ljudje se nenehno učimo in izobražujemo, izobraževanje pa poteka na dveh ravneh, formalni in neformalni. Oba vidika izobraževanja sta izrednega pomena, da se posameznik lahko vključi v širšo družbo in v njej tudi ustrezno funkcionira. Formalno izobraževanje se začne z vstopom v šolo. Vendar pa vsi ljudje zaradi »raznolikih primanjkljajev« ne morejo slediti klasičnim izobraževalnim smerem, kot jim sledi velika večina. Tako na primer delež otrok s posebnimi potrebami ne more slediti pouku v klasičnih osnovnih šolah, zato ti otroci obiskujejo šole s prilagojenim programom, ki so prav tako del formalnega izobraževanja.

Poznamo mnogo pogledov na izobraževanje. Eden izmed njih je tudi funkcionalistični pogled ameriškega sociologa Talcotta Parsonsa, ki trdi, da postane šola po primarni socializaciji znotraj družine osrednji dejavnik socializacije. Šole delujejo kot most med družino in družbo kot celoto in pripravljajo otroke za njihovo odraslo vlogo. Šola pripravlja otroke na ta prehod in vzpostavlja univerzalne kriterije, v okviru katerih dosežejo svoj status. Njihovo vedenje ocenjujejo z vidika formalnih šolskih pravil (Haralambos in Holborn 1999, 736).

»Vloga slovenske demokratične šole je zelo velika ter odgovorna. Takšno vlogo mora šola kot mikrodružbeni sistem uresničevati pri standardu znanj« (Židan 2007).

Most med družino in družbo torej predstavljajo vse šole, ki so del formalnega izobraževalnega sistema, torej tudi šole s prilagojenim programom, znotraj katerih prav tako veljajo napisana, formalna pravila glede vzgoje in izobraževanja otrok.

Namen diplomskega dela je preučiti izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom, predstaviti in opredeliti otroke s posebnimi potrebami, opozoriti na stigmatizacijo otrok s posebnimi potrebami ter predstaviti šole, ki izvajajo prilagojen program pri nas. Kot ključni cilj izpostavljam željo po poudarku nujnosti soočanja in sprejemanja družbenih sprememb na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami.

Osnovna hipoteza v diplomskem delu je, da se šole s prilagojenim programom danes soočajo s številnimi težavami, te težave pa so povezane z naraščajočim upadanjem vpisa otrok s posebnimi potrebami v osnovne šole s prilagojenim programom.

Diplomsko delo sem v osnovi razdelila na teoretični in aplikativni del. Bolj podrobno je opredeljen in razdelan teoretičen del, zato bi glede na njegov položaj opredelila svojo diplomsko delo kot teoretično naravnano. Poudariti pa moram, da vsekakor v pričujočem delu ni zanemarljiv aplikativni del, kjer sem primerjala dve šoli s prilagojenim programom pri nas. Hipoteza se torej opira tako na teoretični kot na empirični del diplomskega dela.

Diplomsko delo sloni na kvantitativnih in kvalitativnih metodah. V empiričnem delu diplomskega dela sem uporabila kvalitativne metode. Spremljala sem pouk na dveh šolah s prilagojenim programom, tako da gre del metodologije pripisati metodi opazovanja z udeležbo. Na podlagi lastne in že izvedene sekvence sem oblikovala še svoja stališča in poglede pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom. Na koncu pa sem izvedla še polstrukturiran intervju z ravnateljicama šol s prilagojenim programom. Polstrukturiran intervju pa zato, ker nisem delala primerjave s podobnimi, predhodnimi intervjuji. Tako sem prišla še do bolj kakovostnih in poglobljenih podatkov.

Poudariti moram, da sem kvalitativne metode izbrala prav zaradi smotrnosti kulturoloških študij, ki dajejo prednost in pomen tem metodam. Kot kulturologinja poudarjam pomen kvalitativnih in interpretativnih metod dela, ki omogočajo celovito poglobljenost in točnost. Analiza primarnih in sekundarnih virov v teoretskem delu diplomskega dela podaja splošne ugotovitve, ki so veljavne za celotno slovensko družbo. Pri aplikativnem delu diplomskega dela sta bili Osnovna šola Glazija v Celju in III. Osnovna šola Rogaška Slatina izbrani zaradi bližine in dostopnosti kraja. Osnovna šola Glazija v Celju pa je bila izbrana tudi na podlagi osebnega in dolgoletnega poznavanja te šole s prilagojenim programom.

V pričujočem diplomskem delu bom skušala predstaviti pomen izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom. V prvem, teoretičnem, delu bom preučila otroke s posebnimi potrebami in podala paradigmatične spremembe, ki so se skozi čas dogajale. Ukvarjala se bom z vprašanji pravnega vidika. V nadaljevanju teoretičnega dela bom podrobneje preučila termine integracija, inkluzija in segregacija. Razlikam med terminoma integracija in inkluzija bom namenila nekaj več pozornosti. Nato bom preučila prilagojen izobraževalni program in posebej opredelila otroke z motnjo v duševnem razvoju. Podala bom konceptualne in organizacijske značilnosti šol s prilagojenim programom, preučila razlike v programih, načinu in izvajanju pouka glede na večinske osnovne šole. V

praktičnem delu diplomskega dela bom preučila dve šoli s prilagojenim programom pri nas. Preučila bom metodiko pouka na izbranih dveh šolah in težave, s katerimi se dnevno soočata izbrani šoli. Podala bom programe, ki jih šoli izvajata. Med drugim pa bom preučila število otrok, ki so vpisani v izbrani dve šoli. Ob koncu aplikativnega dela pa bom opredelila še seznam šol s prilagojenim programom v Republiki Sloveniji. Na koncu diplomskega dela se bom posvetila tujim edukativnim praksam in na izbranih državah razčlenila njihov pogled na vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Za tovrstno tematiko sem se odločila, ker je bila moja sestra pred leti vključena v Osnovno šolo Glazija v Celju in ker še danes poznam ogromno njenih prijateljev, znancev in vrstnikov, ki so osebe s posebnimi potrebami in so bili ali so še vedno del »posebnega«, prilagojenega izobraževalnega sistema.

2 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Vsak otrok je bogastvo in vsi ljudje tega sveta bi se morali tega zavedati. Danes, ko vsepovsod slišimo besede, kot so temeljne človekove pravice, proces demokratizacije, globalizacija in univerzalnost, je priložnost, da še posebej pomislimo na otrokove pravice, ki pa so žal vse preveč kršene tako pri nas kot v državah drugod po svetu. Ena izmed temeljnih pravic otrok je pravica do vzgoje in izobraževanja otrok ne glede na rasno, spolno in etnično pripadnost. Pravico do vzgoje in izobraževanja imajo oziroma morajo imeti tako tudi otroci s posebnimi potrebami.

Otroci s posebnimi potrebami so otroci, ki so drugačni in odstopajo od povprečja. Ti otroci imajo neke specifične značilnosti, so telesno in duševno »prizadeti«. Otroci s posebnimi potrebami potrebujejo še več dodatne nege in pozornosti s strani njihovih staršev, vrstnikov in strokovnih služb. Otroci s posebnimi potrebami imajo določene potrebe, ki jih ostali otroci nimajo, še vedno pa so to v prvi vrsti otroci in so kot taki podobni svojim vrstnikom.

2.1 OPREDELITEV

Strokovnjaki in ljudje te otroke različno poimenujejo, prav tako pa se je termin skozi zgodovinski razvoj tudi spreminjal. Poimenujejo jih kot prizadeti, subnormalni, moteni, devianti, otroci z motnjami v razvoju, defektni, otroci z učnimi težavami. Danes uporabljamo termin otroci s posebnimi potrebami, saj ta termin te otroke manj negativno označuje.

V svetu že zelo uveljavljen termin »otroci s posebnimi potrebami« označuje širšo skupino otrok, med katere sodijo tudi otroci, ki imajo učne, vedenjske in čustvene težave. Otroci s posebnimi potrebami so torej vsi otroci, ki imajo ovire, primanjkljaje, slabosti, težave in motnje na področju gibanja, zaznavanja, govora, spoznavanja, čustvovanja, vedenja in učenja (Galeša v Beli knjigi 1995, 115):

Stroko, ki se ukvarja z vzgojo in izobraževanjem otrok s posebnimi potrebami, danes imenujemo defektologija. Če besedo prevedemo, pomeni, da je to veda o defektnih, čeprav se dejansko širše uporablja. Prav zato mnogi govorijo o defektnih otrocih, med katere štejejo slepe, gluhe, otroke z motnjami v duševnem razvoju, možgansko prizadete ... Čeprav je na primer slepota ali kakšen drug primanjkljaj le ena med mnogimi otrokovimi lastnostmi, se s poimenovanjem otroka po njegovem primanjkljaju reducira celovito osebnost zgolj na podlagi otrokovega primanjkljaja.

Defektologija je veda, ki jo je težko definirati. Je veda o vzgoji in izobraževanju ljudi, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč pri učenju, vzgoji in samostojnem življenju. Nekateri avtorji so defektologijo razlagali kot »vedo o hendikepiranem človeku«. Defektologija je sistem znanja in vsesplošnost znanstvenih raziskav o rehabilitaciji »hendikepiranih ljudi«. Danes se izraz defektologija vedno bolj opušča, zamenjal pa ga termin specialna pedagogika, ki prav tako preučuje in se ukvarja z ljudmi s posebnimi potrebami, med njimi tudi otroke s posebnimi potrebami.

Specialna pedagogika je samostojna znanost, ki preučuje vprašanja vzgoje in izobraževanja otrok, ki so v socialnem in individualnem smislu ovirani. Specialna pedagogika je posebna pedagoška disciplina, katere strokovnjaki izobražujejo in vzgajajo otroke z motnjo v telesnem in duševnem razvoju.

Galeša opozarja, da smo otroke s posebnimi potrebami stoletja razvrščali le s pomočjo interindividualnih razlik oziroma s pomočjo motenj (gluhota, slepota ipd.) in težav (npr. učnih) ter da današnja stroka še vedno temelji predvsem na ugotavljanju interindividualnih razlik in podobnosti med učenci kot na intraindividualnih razlikah. Posebnega pomena je dejstvo, da se vedno bolj zavedamo, da brez individualizirane vzgoje in izobraževanja ne moremo ustrezno pomagati otrokom s posebnimi potrebami (Galeša 2003, 22).

S pojmom otroci s posebnimi potrebami pokrijemo približno 25 odstotkov celotne populacije, to je tisti del populacije, ki pri vzgoji in izobraževanju potrebuje različne oblike pomoči in prilagoditev. S tem je nakazan cilj, da bi ugotovili, kdo in kakšno obliko pomoči in prilagoditve potrebujejo otroci ter jim to tudi zagotoviti. Namen je pomagati in ne selekcionirati. Tako opredeljena populacija je izjemno heterogena in ima le eno skupno lastnost, da vsak od njih potrebuje neko obliko pomoči in prilagoditev pri vzgoji in izobraževanju (Bratož 2004, 39–40).

Veliko avtorjev uvršča med otroke s posebnimi potrebami tudi nadarjene otroke. To naj bi bili vsi učenci in učenke, ki potrebujejo posebno izobraževanje, da bi lahko razvili svoje sposobnosti. Vsem otrokom s posebnimi potrebami je skupno to, da zahtevajo individualizirane in diferencirane oblike izobraževanja (Bela knjiga 1995, 115).

2.2 NOVA PARADIGMA O OTROCIH S POSEBNIMI POTREBAMI

Sodobne vrednote spreminjajo nekatera stara pojmovanja in tako odpirajo boljše možnosti za osebe s posebnimi potrebami. Opušča se nazive, ki so v preteklosti osebe s posebnimi potrebami stigmatizirale. Namesto njih danes raje uporabljamo tiste, ki govore o tem, kaj posameznik zmore in kaj potrebuje, prav tako pa smo posamezniku pripravljene vedno bolj prisluhniti in slediti njegovim željam, kar je posledica dolgoletnega procesa demokratizacije na področju vzgoje in izobraževanja ter upoštevanja človekovih pravic.

- Modernistična teorija

Prav modernistična teorija vzgoje in izobraževanja je tista, ki je v preteklih desetletjih močno zaznamovala naše pojmovanje ter sam odnos do otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Medicinski diskurz se je kazal kot interpretacija pojava in je posameznika prepoznaval le skozi poškodbo, socialno in funkcionalno nesposobnost. Usmerjeni smo bili v slabosti in nesposobnosti, ki se jih je poskušalo čim bolj natančno opredeliti in poimenovati. Vseskozi smo bili usmerjeni v hibo oziroma defekt, zato smo uporabljali izraze, kot sta na primer defekten in prizadet. Izraz prizadet je bil nekoč celo najustreznejši in najbolj pogost izraz za osebe s posebnimi potrebami. Na neustreznost in stigmatizacijo izraza prizadet so sprva začeli opozarjati ljudje s posebnimi potrebami sami. Kasneje je nastal nov naziv »otroci in mladostniki z motnjami v duševnem in telesnem razvoju«. Tudi ta izraz je pomanjkljiv, saj je usmerjenost v nesposobnost še vedno ostala, prav tako pa je ostalo prepričanje, da znajo te ljudi vzgajati in izobraževati le posebej usposobljeni strokovnjaki v specializiranih institucijah.

V sedemdesetih letih so otroke »kategorizirali«, kar pomeni, da so vsakega od otrok umestili v jasno določeno kategorijo prizadetosti. Ta dokončna kategorizacija je postala moteča in je bila v nasprotju z novimi teorijami o razvoju otroka. Čez nekaj let so kategorizacijo nadomestili z »razvrščanjem«. Z »razvrščanjem« so odpravili nekatere slabosti kategorizacije. Še vedno so bili prepričani, da ta del populacije nujno potrebuje vzgojo in izobraževanje v specializiranih institucijah, ki jih vodijo specializirani strokovnjaki (Opara 2005, 7–8).

- Postmodernistična teorija

Postmodernistična teorija se bori proti rabi označb in opisov, kot je prizadetost, kadar se z njimi ocenjuje možnost pri vzgoji in izobraževanju. Značilno za postmoderniste je, da se vsaki takšni oznaki izogibajo. Takšne oznake škodljivo vsiljujejo neka vedenja in pojme o socialni in kulturni nemoči ljudi s posebnimi potrebami. Postmodernisti tako modernistom očitajo mnogo napak. Eden izmed temeljnih očitkov je, da jim je pri določanju objektivnih resnic

primanjkovalo ciljev. Postmodernizem spreminja mnoge stare standarde in vnaša nove standarde, kot sta etika skrbi in etika pravičnosti.

Postmodernisti poudarjajo, da so tudi otroci s posebnimi potrebami najprej učenci, ki si prizadevajo dosegati znanje, učitelji pa naj bi jim pri tem pomagali, zato otrokove nezmožnosti in motnja niso več v ospredju. V ospredje se postavljajo vprašanja, kakšne prilagoditve in pripomočke potrebujejo otroci s posebnimi potrebami oziroma kako jih čim bolj uspešno poučevati ter jim prilagoditi kurikulum in učne sposobnosti. Postmodernistične teorije širijo idejo razumevanja različnosti, sprejemanja otrok s posebnimi potrebami v celovit sistem vzgoje in izobraževanja s poudarkom na individualnosti posameznika.

Poenostavljeno bi lahko povzeli, da so se modernisti spraševali, »kaj je res«, postmodernisti pa za osebe s posebnimi potrebami iščejo »najboljšo prakso«.

Pod vtisom teh teorij je nastala na področju razumevanja ter vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami nova paradigma. Paradigmatska sprememba je sprememba pogleda na ljudi s posebnimi potrebami, ki vključuje ekonomski vidik, socialni in politični sistem ter institucionalno prakso (Opara 2005, 8–10).

2.3 FORMALNI VIDIKI IZOBRAŽEVANJA

Za spoštovanje pravic in dolžnosti posameznika, predvsem temeljnih človekovih pravic in svoboščin, je pomembna tudi pravna zavest o pravicah posameznika. Ena takih pomembnih sredstev za krepitev zavesti o pomenu spoštovanja človekovih pravic pa je prav gotovo šolski sistem s svojimi cilji vzgoje in izobraževanja (Novak 2004).

Temelje za spremembe na področju vzgoje in izobraževanja je leta 1995 prinesla Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju. Z njo je bila postavljena zasnova celotnega koncepta, od vrtcev do visokošolskega izobraževanja. Področje vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami tako ni bilo več posebno področje zakonodaje, ampak je bilo vključeno v vsa druga. Upoštevano je bilo stališče Splošne deklaracije človekovih pravic, ki pravi, da imajo starši pravico do izbire vrste izobrazbe za svoje otroke, in načelo enakih možnosti. Bela knjiga prav tako uvaja termin otroci s posebnimi potrebami in nakazuje na drugačno razvrščanje otrok s posebnimi potrebami (Opara 2005).

V nadaljevanju se bom osredotočila na dva zakona, ki sta pomembna za mojo tematiko v diplomskem delu, to sta Zakon o osnovni šoli in Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

Zakon o osnovni šoli (Ur.l.RS, št. 12/96) v 11. členu pravi, da morajo biti otrokom s posebnimi potrebami zagotovljeni ustrezni pogoji za njihovo vzgojo in izobraževanje. Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govornimi motnjami, gibalno ovirani otroci in otroci z motnjami vedenja ter osebnosti, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene izobraževalne programe oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja ter učenci z učnimi težavami in posebej nadarjeni učenci.

Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, v prilagojene izobraževalne programe ali v posebne programe vzgoje in izobraževanja, imajo pravico do individualiziranih programov vzgoje in izobraževanja.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur.l.RS, št. 54/00) dopolnjuje zakone s področja vzgoje. Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

Kot je možno razbrati iz zgoraj navedenega zakona, tu niso zajeti ne posebno nadarjeni otroci ne otroci z učnimi težavami, z izjemo enega dela otrok z učnimi težavami. Te so poimenovali otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (Opara 2005).

Omenjeni zakon in Pravilnik o postopku usmerjanja otrok s posebnimi potrebami (Ur.l. RS 54/2003, 93/2004) urejata usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Na podlagi strokovnega mnenja komisije določijo program vzgoje in izobraževanja, v katerega se otrok usmerja. Prav tako določijo obseg in način izvajanja dodatne strokovne pomoči. Opredelijo se vrtec in šola, kamor bo otrok vključen, morebitno zmanjšanje števila otrok v oddelku ter materialne, prostorske, kadrovske in druge razmere (Lebarič, Kopal Grum in Kolenc 2006).

Otroke s posebnimi potrebami je v Sloveniji mogoče usmeriti v:

- programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo;
- prilagojene programe, ki zagotavljajo pridobitev enakovredne izobrazbene ravni;
- prilagojeni program, ki ne zagotavlja pridobitve enakovredne izobrazbene ravni;

- posebne, vzgojne programe in možnost prehajanja med programi (Opara 2005).

V slovenskih zakonskih in vseh drugih dokumentih so opredeljene le motnje, ovire in primanjkljaji, namesto posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb. Učinkovito učno pomoč, ki omogoča otrokom s posebnimi potrebami optimalen razvoj otrokovih potencialov, pa je možno organizirati le na osnovi poznavanja posebnih potreb otrok in njegovega doživetja sveta okoli sebe.

3 INTEGRACIJA, INKLUZIJA, SEGREGACIJA

Izraza integracija in inkluzija prevajamo v slovenščino kot vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole. Termin segregacija pa pri nas razumemo kot vključevanje otrok s posebnimi potrebami v šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom.

Stara zakonodaja je bila na področju integracije izredno neurejena, vendar to še ne pomeni, da se integracija v šolah ni izvajala. V tako imenovano »smiselno« integracijo so bili vključeni v veliki večini otroci s senzoričnimi ali telesnimi motnjami. Poudariti moramo, da se je na mnogih šolah uveljavila neželena smiselna integracija, ki je imela negativne posledice za otroke s posebnimi potrebami. Med njimi najdemo predvsem učence z lažjo motnjo v duševnem razvoju in učence s funkcionalno znižanimi sposobnostmi. Pred novo zakonodajo je šlo predvsem za tako imenovano fizično integracijo, ko so učenca s posebnimi potrebami le vključili v redno šolo brez ustreznih pogojev. Smernice razvoja integrirane vzgoje in izobraževanja so bile postavljene z Belo knjigo (1995). Šolanje otrok z motnjami v razvoju naj bo takšno in v takšnem okolju, da jih bo čim manj omejevalo in da bodo lahko ustrezno napredovali, obvladovali svojo motnjo in kolikor je le mogoče omilili njene posledice (Bela knjiga v Bratož, 38–39).

Pri nas se pojavlja integracija kot alternativa šolam s prilagojenim programom, ki se ukvarjajo z močnim upadanjem vpisa učencev, tako da morajo strokovne službe ponekod razmišljati že o zamenjavi delovnega mesta. Prehajajo na terensko delo kot mobilna defektološka služba, kjer poteka individualno delo s posameznimi otroki s posebnimi potrebami.

3.1 OSNOVNA TERMINOLOGIJA

Integracija – sama beseda integracija izhaja iz latinske besede »integer«, kar pomeni nedotaknjen, cel. Pojem integracija, ki smo ga že pred desetletji sprejeli v naš jezik, je sposojenka. S sposojeno definicijo bi lahko rekli, da je integracija vključevanje v normalno okolje v najvišji možni meri.

Ponovno smo priča več avtorjem, ki besedo integracija razlagajo na različne načine. Avtor Težak (1985) govori o »obnovi«, ponovnem združevanju nekoč nedotaknjenih, a razdvojenih celot. Dobesedno pa pomeni integracija dopolnitev nezapolnjene celote, pritegnitev in

vključitev tistega, s čimer celota pravzaprav šele pridobi svojo dejansko izpolnjenost (Težak v Schmidt 2001, 7).

Kasztantowich opredeli termin integracija in ga prenese na področje družboslovnih znanosti. Pojem integracija se na različne načine pojavlja v mnogih humanističnih vedah tako, da lahko govorimo že o mnogostranski uporabi tega izraza. Poudariti moram razlikovaje med integracijo kot ciljem in integracijo kot sredstvom. Če pojmujeemo integracijo kot cilj, pomeni to vključevanje oseb z motnjami v razvoju v širše socialno okolje na vseh možnih področjih. (Kasztantowicz 1992). Kadar termin integracija uporabljamo za poimenovanje prilagajanja pogojev in odnosov med prizadetimi in neprizadetimi, pomeni integracija praviloma sredstvo za uresničitev socialne integracije (Kasztantowicz v Schmidt 2001, 7).

Integracija pogosto pomeni le namestitev otroka s posebnimi potrebami v redno ustanovo, kjer skuša spremeniti, prilagoditi šolsko ali širše okolje otroka nekemu povprečju, da se lahko vključi v redni sistem vzgoje in izobraževanja ter dosega predpisane standarde znanja branja, pisanja, računanja, se prilagodi načinu sprejemanja informacij. Kdor torej ni sposoben doseči predpisanih minimalnih vzgojno-izobraževalnih dosežkov in se prilagoditi učnemu okolju, ne more doseči popolne integracije v šolsko okolje (Šučur v Kavkler 2008, 11).

Poznamo več razlikovanj med različnimi stopnjami, oblikami in nivoji integracije. Vzgojno-izobraževalna integracija se lahko tako uresničuje v različnem obsegu od minimalne integracije do popolne integracije. Ko govorimo o vzgojno-izobraževalni integraciji, termin integracija označuje proces, v katerem prihaja do čvrstega združevanja, spajanja vseh tistih elementov in okoliščin, ki sodelujejo v skupnem vzgojno-izobraževalnem delu z otroki s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami in otroki brez posebnih potreb (Schmidt 2001).

Inkluzija – tudi termin inkluzija je sposojenka, prihaja pa iz angleško govorečega okolja. Pojem inkluzija se mnogokrat prepleta in povezuje s pojmom integracija, ponovno pa je od različnih avtorjev odvisno, kako ta dva pojma povezujejo oziroma ločujejo. Med pojasnjevalci termina zasledimo trditev, da je termin inkluzija izrazito kontraverzen pojem. Zagovorniki skušajo pojasnjevati razliko med vsebino pojma integracija in inkluzija z navajanjem, da termin integracija pomeni, da se mora oseba s posebnimi potrebami prilagajati okolju, termin inkluzija pa poleg tega vključuje še prilagajanje okolja tej populaciji. Opara pravi, da če bi z ozirom na istovetnost obeh terminov za mnenje povprašali jezikoslovce, bi verjetno

odgovorili, naj opustimo obe sposobenki in začnemo uporabljati naš naziv »vključevanje« (Opara v Bratož 2004, 14).

»Inkluzija omogoča vsakemu posamezniku, da sodeluje, kolikor zmore, ker doseganje poprečnih dosežkov ni temeljni pogoj za vključitev v šolsko in širše socialno okolje. Razlike posameznikov so temelj za socialno povezovanje in ne neki poprečni dosežki« (Šučur v Kavkler 2008, 11).

Avtor Ziontz (1997) razlaga inkluzijo kot vzgojno-izobraževalni proces, v katerega so v največji možni meri vključeni otroci in mladostniki z motnjami. Za razliko od integracije je oseba v inkluziji deležna strokovne pomoči v razredu in ne zunaj razreda. Zagovorniki inkluzije namesto integracije vidijo cilj izobraževanja v takem preoblikovanju šol in razredov, ki naj upošteva potrebe vseh otrok (Ziontz v Schmidt 2001, 14). Inkluzija se ne sme razvijati izolirano, ampak mora biti eden izmed pristopov celotnega šolskega sistema, ki odpravlja izključevanje vseh otrok, posebno pa še otrok s posebnimi potrebami.

Segregacija – pojem segregacija je nasproten pojmu integracija. Pojem segregacija je opredeljen kot ločevanje, zapostavljanje določene rase, določenega družbenega sloja na vseh področjih javnega življenja. Segregirana zasnova vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami se je zgodovinsko gledano razvila precej pred konceptom integracije. Sprva so segregacijo pojmovali kot izredno pozitivno, saj se je na področju vzgoje in izobraževanja začela ukvarjati z otroki, za katere se nihče ni zanimal. Danes sta pojem segregacija na področju vzgoje in izobraževanja na srečo zamenjala pojma integracija in inkluzija, imamo pa še vedno veliko oblik segregacije s strani širše družbe. Tudi pri nas pod pojmom segregacija na področju vzgoje in izobraževanja razumemo vključevanje otrok s posebnimi potrebami v šole s prilagojenim programom.

3.2 PRIMERJAVA TERMINOV INTEGRACIJA IN INKLUZIJA

Kot sem že zgoraj omenila, tako integracijo kot inkluzijo prevajamo v slovenščini kot vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne šole. Drugod po svetu se uveljavlja paradigma inkluzije namesto integracije. Gre za preprost sistem vrednot, v središču katerega je pravica vsakega otroka, da hodi v svojo lokalno šolo in se v njej izobražuje, saj je šola namenjena vsem otrokom.

Najpomembnejše razlike med terminoma integracija in inkluzija po Šučurju (Šučur v Bratož 2004, 17) so prikazane v spodnji tabeli:

Tabela 3.1: Razlike med konceptoma integracija in inkluzija

INTEGRACIJA	INKLUZIJA
modernistični koncept	postmodernistični koncept
hierarhična struktura	mrežna struktura
univerzalizem	individualizacija
prizadevanje za asimilacijo	ohranitev identitete

Vir: Šučur v Bratož (2004).

V postmodernistični družbi lahko govorimo o soobstoju različnih vsebin, družbenih vezi in izkušenj. Hierarhične strukture so stroge in brezosebne, odstopanje od povprečnih normativnih standardov pa je podvrženo kontroli. Mrežne strukture se pojavljajo, ko se podirajo tradicionalne strukture. Za mrežno strukturo je bistvenega pomena to, da je vsak posameznik v njenem središču, vsi člani mrežne strukture pa so enakopravni. Integracija zagovarja univerzalizem, medtem ko inkluzija zagovarja individualizacijo. Pri integraciji so bila prizadevanja usmerjena v asimilacijo, medtem ko inkluzija na drugi strani zagovarja ohranitev identitete ob vključitvi posameznika v družbo (glej Tabelo 3.1).

Inkluzija je odvisna od stališč vsakega posameznika in celotne družbe do vključevanja rizičnih skupin učencev v čim manj izključujoče šolsko in socialno okolje. Mnogi, ki imajo pomisleke o uresničljivosti inkluzije, so mnenja, da bi na primer otroci s posebnimi potrebami v rednih šolah motili vrstnike, pretirano obremenjevali pedagoga ali bili socialno izključeni in da je zanje najbolje, da so vključeni v specialne ustanove. Pravijo, da so otroci s posebnimi potrebami tam srečni, saj so na primer v razredih z manj učenci in z več prilagoditvami. Te navedbe so resnične le takrat, ko je otrok s posebnimi potrebami le fizično integriran med vrstnike v redni instituciji ter ni deležen razumevanja in strokovne pomoči (Kavkler 2008, 15).

Tabela 3.2: Razlike v opredelitvi integracije in inkluzije

INTEGRACIJA	INKLUZIJA
le za nekatere otroke s posebnimi potrebami	šola za vse otroke, tudi s posebnimi potrebami
tekmovanje, selekcija	sprejetost, sodelovanje, uspešnost
doseganje standardov	poudarek na optimalnem razvoju vsakega učenca
otrok se mora prilagoditi šoli, zato potrebuje specialno pomoč	šola se bolj prilagaja otroku
otroku pomaga specialist	pomaga predvsem učitelj, ki je deležen pomoči specialista
specialne oblike pomoči se praviloma izvajajo zunaj razreda	otrok s posebnimi potrebami, ki potrebuje pomoč in podporo, je praviloma deležen vseh oblik pomoči v razredu
vedno več ur pomoči za vedno več otrok, ki naj bi pomoč najpogosteje prejeli zunaj razreda za kar ves čas šolanja	pomoč učencu se organizira čim bolj zgodaj, čim bolj fleksibilno, čim manj opazno, čim bliže učencu, za čim krajši čas
individualna pomoč otroku	sodelovanje učitelja in specialista omogoča učitelju, da je vedno bolj kompetenten za odstranjevanje ovir pri vseh otrocih
specialist obravnava predvsem učenca, malo pa svetuje tudi učitelju	specialist pomaga, podpira in krepi otroka in učitelja
prevelika usmerjenost na učitelja	šola je usmerjena na otroka
evalvacija uspešnosti otroka	evalvacija uspešnosti otrokovega napredka in strokovne pomoči
težave in odpori pri uvajanju sprememb, novosti	stalno spreminjanje, sodelovanje različnih strokovnjakov v različnih oblikah

Vir: Kavkler (2008).

Pri integraciji gre za uvajanje sprememb le za nekatere otroke, medtem ko si inkluzivna šola prizadeva za spremembe vseh otrok s posebnimi potrebami (glej Tabela 3.2). Pri integraciji gre za selekcijo in tekmovalnost, naloga inkluzije pa je spodbujanje sodelovanja in čim boljše uspešnosti otrok s posebnimi potrebami. Pri integraciji gre zgolj za doseganje nekih

standardov, na drugi strani pa inkluzija temelji na optimalnem razvoju vsakega individua. Pri integraciji je otrok tisti, ki se mora prilagoditi šolskemu sistemu, zato venomer potrebuje strokovno pomoč. Na drugi strani si inkluzija prizadeva, da je šola tista, ki se prilagodi otrokovim posebnim potrebam. Pri integraciji otroku pomaga strokovni delavec, pri inkluziji pa je učitelj tisti, ki se ukvarja z otrokom s posebnimi potrebami, za uspešno izvedbo pouka pa mu pomaga še specialni pedagog. Razlike med integracijo in inkluzijo so vidne tudi v izvajanju specialne pomoči. Pri integraciji se ta izvaja praviloma zunaj razreda, medtem ko se na drugi strani pri inkluziji izvaja znotraj razreda. Pri integraciji gre za individualno pomoč otroku s posebnimi potrebami, inkluzija pa si prizadeva za nenehno sodelovanje učitelja in specialnega pedagoga. Pri integraciji tako specialist obravnava samo učenca s posebnimi potrebami, medtem ko sta pri inkluziji strokovne pomoči specialnega pedagoga deležna tako učenec kot njegov učitelj. Pri integraciji gre za preveliko usmerjenost na pedagoga, medtem ko je na drugi strani pri inkluziji šola tista, ki je usmerjena na otroka in njegove specifične posebne potrebe. Pri integraciji gre zgolj za evalvacijo otrokove uspešnosti, pri inkluziji pa je cilj evalvacija uspešnosti otrokovega napredka. Pri integraciji so izredne težave pri uvajanju raznolikih sprememb, medtem ko si inkluzija prizadeva za nenehne spremembe in stalno spreminjanje (glej Tabela 3.2).

3.3 SEGREGACIJA PRI NAS

Pri nas so bili prvi zavodi in šole s prilagojenim programom za otroke s posebnimi potrebami ustanovljeni že pred prvo svetovno vojno. Za otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju je bil prvi posebni oddelek pri ljudski šoli na Prulah v Ljubljani odprt že davnega leta 1911. V Mariboru so takšen oddelek odprli dve leti kasneje. Že od samega začetka so bile šole s prilagojenim programom namenjene otrokom, ki niso zmogli programa redne osnovne šole. Za očeta idejne zasnove šol s prilagojenim programom pri nas velja prvi slovenski specialni pedagog Anton Skala. Anton Skala je na našem področju tudi tisti, kateremu gredo zasluge kot oblikovalcu prvega zakona o organizaciji in razvoju osnovnih šol s prilagojenim programom v nekdanji skupni republiki. Med drugo svetovno vojno je razvoj posebnega izobraževanja zastal ter se ponovno razcvetel po njej (Schmidt 2001).

4 ŠOLSKO OBDOBJE

Vsi otroci s kakršnokoli motnjo, telesno ali duševno, so deležni učenja in so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces, ki je zanje obvezen, tako kot je obvezno osnovno šolanje za vse ostale otroke v Republiki Sloveniji.

Učne težave ali posebne učne potrebe so najpogostejše težave v populaciji otrok s posebnimi potrebami. Glede na izredno visoko vrednotenje učenja v človekovem življenju bi lahko rekli, »da ima otrok posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, če ima take učne težave, ki zahtevajo posebno (poglobljeno) poznavanje otroka (ugotavljanje in ocenjevanje razvitosti in posebnih potreb otroka), prilagajanje načrtovanja, organizacijo, izvajanja, preverjanja, ocenjevanja in vrednotenja« (Galeša 2003, 22).

Šola je prostor, kjer poskušajo strokovni delavci z novimi spoznanji in spremembami življenje in delo vedno bolj prilagajati učencu in njegovim potrebam. Izkaže se, da je potreb toliko, kolikor je posameznikov, postopki dela pa se toliko razlikujejo, kolikor je strokovnih delavcev. Osnovno etično načelo vseh pa je otrokom pomagati in jih pripeljati do tistega cilja, ki je za vsakega posameznika najoptimalnejši. Strokovni delavci imajo tako na rednih kot na prilagojenih šolah v mislih učenčevo uspešnost. Pri načrtovanju dela izhajajo iz raznolikih predznanj, potreb in ciljev ter tako pouk kar najbolj prilagajajo posamezniku (Leskovar 2008, 64).

Na šolah je potrebno tako otroke s posebnimi potrebami kot tudi njihove starše učiti sodelovanja, razvijanja sodelovalne kulture in medsebojnega sodelovanja, kar prispeva k boljšemu obvladovanju problemov v vsakdanjem življenju (Grah 2008, 71).

4.1 PRILAGOJENI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI

Otrok, ki se jih ne bo moglo usmeriti v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se bo lahko usmerilo v prilagojene izobraževalne programe. To bodo tisti otroci, ki jim samo prilagajanje izvajanja programa in dodatna strokovna pomoč ne bosta zadoščala.

Govorimo o dveh vrstah prilagojenih izobraževalnih programov:

- z enakovrednim izobraževalnim standardom;
- z nižjim izobraževalnim standardom (Opara 2005).

V prilagojene izobraževalne programe z enakovrednim izobraževalnim standardom se usmerja slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, otroke z govorno-jezikovnimi motnjami in gibalno ovirane otroke.

Senzorno ovirani ter gibalno ovirani otroci in dolgotrajno bolni otroci potrebujejo prilagoditve v predmetniku in učnem načrtu. Predmetniki so prilagojeni tako, da imajo posebni del »specialno pedagoške dejavnosti«, ki zajema področje komunikacije, mobilnost, orientacijo in računalništvo. Za osnovnošolsko izobraževanje otrok, ki se vključujejo v prilagojene programe, ni predvideno podaljšanje trajanja izobraževanja. Poudariti moram, da pri nas trenutno izvajajo osnovnošolsko prilagojene izobraževalne programe z enakovrednim standardom le specializirane šole in zavodi z ustreznimi materialnimi pogoji.

V izobraževalne programe z nižjim izobrazbenim standardom se usmerja otroke z lažjimi motnjami v duševnem razvoju in otroke z več motnjami, ki imajo tudi lažje motnje v duševnem razvoju.

Te programe poznamo kot programe osnovnih šol s prilagojenim programom, kjer je program manj zahteven po vsebini, standard znanja pa je na nižji ravni. V preteklosti se je pogosto delala primerjava z rednimi osnovnimi šolami, takšne primerjave pa so pogoste tudi danes. Če ima učenec na primer končan osmi razred osnovne šole s prilagojenim programom, se to razume, kot da ima približno toliko znanja kot učenec v šestem razredu redne osnovne šole (Opara 2005, 38–39).

4.2 IZOBRAŽEVANJE OTROK Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Otroci z motnjami v duševnem razvoju so daleč najštevilčnejša skupina otrok s posebnimi potrebami. V preteklosti so pogosto uporabljali podatke Svetovne zdravstvene organizacije, ki je navajala, da je v celotni populaciji kar 2,5 odstotkov ljudi z motnjami v duševnem razvoju. Naziv otroci z motnjami v duševnem razvoju je nadomestil starejše izraze, kot so duševno prizadet, duševno zaostal in podobno. Strokovnjaki, ki so se ukvarjali z otroki z motnjo v duševnem razvoju, so vedno pogosteje opozarjali na neustreznost tega izraza, kljub temu pa še niso uspeli najti ustrežnejšega naziva. Poskusi, da bi jih poimenovali kot specifično skupino otrok z učnimi težavami, se je pokazal kot neustrezen, saj sta pojem in ime učne težave v našem jeziku že zasedena z drugim pomenom.

Skupino otrok z motnjami v duševnem razvoju delimo na štiri stopnje:

- otroci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju;

- otroci z zmernimi motnjami v duševnem razvoju;
- otroci s težjimi motnjami v duševnem razvoju;
- otroci s težkimi motnjami v duševnem razvoju (Opara 2005).

Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju imajo znižane sposobnosti za učenje. Ti otroci so drugačni, to so otroci s posebnimi potrebami, saj so klasične življenjske in učne zahteve zanje nedosegljive in prezahtevne. Že v predšolskem obdobju jih lahko prepoznamo zaradi upočasnjene psihomotoričnega razvoja.

Prav otroci z lažjimi motnjami v razvoju so tista populacija otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v šole s prilagojenim programom. Ti učenci obiskujejo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, ki ga izvajajo osnovne šole s prilagojenim programom ali redne osnovne šole, ki imajo posebne oddelke ali enote s prilagojenim programom. Osnovne šole s prilagojenim programom prav tako izvajajo program devetletke, je pa program manj zahteven kot program redne osnovne šole. Osnovne šole s prilagojenim programom izvajajo vsebine, ki so bolj povezane z življenjem. Vsak učenec z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki je vključen v ta program, ima tudi svoj individualizirani program, ki je prilagojen njegovim potrebam. V ta program se lahko vključijo tudi starši otroka. V šolah s prilagojenim programom so opredeljeni minimalni standardi znanja, ki jih mora doseči vsak otrok, da lahko napreduje v višji razred. Otroci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju se lahko usposobijo za manj zahtevno poklicno delo in samostojno učenje.

Otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, ki se izvaja v oddelkih vzgoje in izobraževanja. Ti oddelki so organizacijsko lahko v istih zgradbah kot redne osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom ali v posebnih zavodih. V oddelkih vzgoje in izobraževanja je manjše število otrok. Na prvi stopnji, kamor spadajo mlajši otroci, imajo v oddelku dve odrasli osebi, to sta specialni pedagog in varuh negovalec. Vsak učenec v posebnem programu ima svoj individualiziran program, da lahko doseže cilje, ki so prilagojeni njegovim posebnim potrebam. Učenci so deležni tudi ustrezne strokovne pomoči. Otroci z zmerno motnjo v duševnem razvoju so izjemoma vključeni tudi v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, in sicer kadar zmorejo doseči minimalne cilje tega programa pri vseh predmetih. Poudariti pa moram, da jih velika večina obiskuje posebni program. Vključevanje v program z nižjim izobrazbenim standardom je omogočeno tudi otrokom, ki obiskujejo posebni program (na primer podaljšano bivanje in drugi deli razširjenega programa). Otroci z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju so lahko vključeni v posebne programe vzgoje in

izobraževanja na različnih ravneh, ki so praviloma pri specializiranih šolah in zavodih ter redkeje pri specializiranih oddelkih rednih šol.

5 ŠOLE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

Osnovne šole s prilagojenim programom izvajajo dva javno veljavna, prilagojena vzgojno-izobraževalna programa za otroke z motnjami v duševnem razvoju. V prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom se usmeri otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju. V posebni program vzgoje in izobraževanja pa se usmeri otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Trajanje prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom je praviloma enako trajanju programa večinskih osnovnih šol. Po uspešnem zaključku šolanja se lahko učenci vpišejo v nižje poklicno izobraževanje. Že samo ime prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom nam pove, da so prilagoditve, ki jih potrebuje učenec, sistemsko predvidene.

Posebni programi vzgoje in izobraževanja trajajo nekaj let dlje, do 21. leta starosti učenca, lahko pa učenec šolanje zaključi že prej. Po zaključku tega programa imajo učenci pravico do vključitve v varstveno delovni center (Rovšek 2006).

Danes so v šole s prilagojenim programom oziroma v oddelek s prilagojenim programom pri osnovnih šolah usmerjeni tisti otroci, za katere strokovna komisija na podlagi dolgoletnega spremljanja in diagnostičnega postopka ugotovi, da se bodo razvijali v posebnih razmerah, ki jih lahko zagotovijo le šole s prilagojenim programom. V šole s prilagojenim programom so vključeni otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Moč je opaziti povečan trend kombiniranih in tudi resnejših motenj telesnega, socialnega in duševnega razvoja (Schmidt 2001).

5.1 KONCEPTUALNE IN ORGANIZACIJSKE ZNAČILNOSTI ŠOLE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

- Šole s prilagojenim programom vključujejo v svoj vzgojno-izobraževalni proces otroke z resnejšimi in kombiniranimi motnjami ter izrazitimi učnimi težavami. Z diagnostičnim postopkom so takšni otroci usmerjeni v homogene skupine glede na svoje razvojne sposobnosti. Pouk v homogenih skupinah vodi k boljšim rezultatom, saj se lahko specialni pedagog, ki vodi pouk, bolje osredotoči na določen cilj.

- V šole s prilagojenim programom vključujejo tudi otroke s senzoričnimi motnjami (gluhe, slepe), ki so deležni specialnih znanj in treninga za vsakdanje življenje ter prilagajanja učnih in drugih pripomočkov.
- V šolah s prilagojenim programom so razredi v primerjavi z rednimi šolami občutno manjši. V teh šolah se povprečno število učencev v razredu giblje nekje med 9 in 15, obstajajo pa tudi razredi, ki imajo občutno manjše število učencev. Razmerje med številom učencev v redni šoli in v šoli s prilagojenim programom je skoraj 2:1. Seveda imajo ti manjši oddelki v šolah s prilagojenim programom prednost, saj se lahko specialni pedagog posveti vsakemu individuumu posebej. Z manjšim številom učencev je možna večja diferenciacija in individualizacija pouka.
- Poleg manjšega števila učencev v razredu in možnosti individualizacije je za temeljit proces učenja prilagojen tudi čas, ki je učencem na razpolago. Ta namreč ni omejen, kot je v programu večinske osnovne šole.
- V šolah s prilagojenim programom učence poučujejo posebej usposobljeni učitelji, ki imajo visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo.
- Šole s prilagojenim programom morajo imeti kot specializirane institucije zaposlene kompletne strokovne skupine. Na šoli s posebnimi potrebami morajo tako biti zaposleni psiholog, logoped, socialni delavec, fizioterapevt in delovni terapevt. Ta strokovni tim omogoča kompleksno in kontinuirano obravnavo otrok s posebnimi potrebami.
- Strokovni delavci so na šolah s prilagojenim programom nosilci kompenzacijskih programov, ki omogočajo razvoj učnih zmožnosti in veščin.
- Učni programi so po obsegu in zahtevnosti skromnejši ter prilagojeni sposobnostim teh učencev. Učna vsebina je neločljivo povezana s prakso, program pa vsebuje teme poklicnega izobraževanja in pripravo na življenje.
- V homogenih skupinah šol s prilagojenim programom prevladujejo metodično-didaktični principi individualizacije, izpostaviti pa je potrebno še metodo majhnih korakov, samostojno delo in človeško bližino.
- V šolah s prilagojenim programom je prilagojenost fizičnega okolja boljša.
- Cilj programa šole s prilagojenim programom je oblikovanje pozitivnega in odgovornega odnosa učencev do dela in drugih vrednot. Šole s prilagojenim programom si prizadevajo, da v njih uspejo učenci razviti delovne navade in spretnosti ter razviti pozitiven odnos do sebe in drugih (Uлага v Schmidt 2001, 18–19).

5.2 RAZLIKE V PROGRAMIH GLEDE NA PROGRAM VEČINSKE OSNOVNE ŠOLE

Pravzaprav se šola s prilagojenim programom v glavnem prav nič ne razlikuje od klasične osnovne šole. V šoli s prilagojenim programom se prav tako izvajajo interesne dejavnosti, učenci obiskujejo centre šolskih in obšolskih dejavnosti. Podrobnejši pogled pa nam razkrije nekatere razlike v organizaciji, predvsem pa so te razlike vidne v vsebini.

Ponovno smo priča avtorjem, ki gledajo na šole s prilagojenim programom s pozitivnega vidika, na drugi strani pa imamo avtorje, ki šolam s prilagojenim programom kot segregirani obliki šolanja nasprotujejo.

Številni avtorji, ki so analizirali vsebino učnih programov šol s prilagojenim programom, poudarjajo, da ostaja učni program pogosto nerealiziran in ne zadovoljuje specifičnih potreb učencev. Galeša je mnenja, da otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju na šolah s prilagojenim programom slabše napredujejo. Prav tako trdi, da imajo otroci na šolah s prilagojenim programom nižji uspeh ter da so učitelji in učenci manj zadovoljni s svojim delom. Manjša uspešnost je posledica povečane heterogenosti populacije učencev v tej šoli in neustreznega učnega načrta. Mnogi tudi oporekajo kurikulumu šole s prilagojenim programom, iz katerega ni mogoče razbrati jasnih standardov znanja. Prav tako šole s prilagojenim programom v procesu usposabljanja še vedno pretežno izhajajo iz učenčevih nezmožnosti (Galeša v Schmidt, 20).

Število predmetov, ki jih kurikulum v šoli s posebnimi potrebami vsebuje (nižji izobrazbeni standard), je manjše. V tretjem triletju so znanja biologije, fizike in kemije združena v predmetu naravoslovje, medtem ko družboslovje zajema znanja geografije, zgodovine, družbe in etike. V prvem triletju je poudarek na opismenjevanju, osnovnih računskih operacijah in pridobivanju splošnih znanj. V tretjem triletju znanja postanejo že precej zahtevnejša, vendar je potrebno poudariti, da še vedno temeljijo na konkretnih predstavah in ponazoritvah. Tedensko število ur je tudi manjše, večje pa je število ur dodatnega in dopolnilnega pouka, prav tako je večje število ur oddelčne skupnosti. Razlike so v ocenjevanju, saj so učenci v prvem in drugem triletju ocenjeni opisno, šele v tretjem pa številčno. Programi se med seboj razlikujejo v dolžini trajanja. Učenci v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom lahko podaljšajo šolanje za obdobje treh let. Podaljšanje v prilagojenem programu se ponudi zgolj kot možnost, ki pa nikakor ni pravilo. V posebnem programu pa večina učencev šolanje podaljša (Šmid 2008, 73–76).

Nižja raven pričakovanih znanj je za vključitev otroka s posebnimi potrebami z nižjim izobrazbenim standardom eden izmed zelo pomembnih razlogov. V nasprotju z avtorjem Galešo številni specialni pedagogi poudarjajo, da programi z nižjim izobrazbenim standardom zajemajo vsa pomembna področja splošnega znanja znotraj znanstvenih ved in prav nobeno ni izpuščeno, kot nekateri napačno pojmujejo »nižji izobrazbeni standard«. Pri otrocih s posebnimi potrebami, ki so vključeni v šole s prilagojenim programom, ki temeljijo na nižjem izobrazbenem standardu, učni načrti zajemajo vsa pomembna področja splošnega znanja. Velika večina učnih načrtov osnovnošolskega programa z nižjim izobrazbenim standardom je naravnanih izrazito razvojno.

5.3 SPECIALNO PEDAGOŠKA PREDMETA

Program z nižjim izobrazbenim standardom je bil leta 2003 prenovljen, pri čemer se je vsebina temeljito spremenila. Uzakonjena je individualizacija in uveljavila se je specialnorehabilitacijska diagnostika (Galeša v Šmid 2008, 79).

Prenovljen program z nižjim izobrazbenim standardom ima v predmetniku tako dva nova predmeta. Ta dva specialno pedagoška predmeta sta računalniško opismenjevanje in socialno učenje. Računalniško opismenjevanje se izvaja v drugem triletju eno uro na teden. Predmet socialno učenje pa se izvaja v prvem in drugem triletju prav tako eno uro na teden. Nova predmeta pomembno razvojno vplivata na učence, vendar se zaradi svoje razvojne naravnosti ne ocenjujeta. Novonastala predmeta v šolah s prilagojenim programom tako otrokom s posebnimi potrebami omogočata nova znanja, spretnosti in veščine, ki jih marajo za uspešno vključitev v družbo čim bolj razviti (Šmid 2008).

5.4 USPOSABLJANJE ZA POKLIC

Temeljni cilj osnovne šole s prilagojenim programom oziroma programa z nižjim izobrazbenim standardom je pridobivanje delovnih navad in razvoj čim več spretnosti, ki jih bo otrok v življenju mnogokrat potreboval. Tudi predmetnik je naravnani tako, da je predvsem v tretjem triletju več ur namenjenih vzgojnim predmetom, kot so na primer tehnika, likovna vzgoja in gospodinjstvo (Šmid 2008).

Ob pogovoru z mnogimi strokovnjaki, ki sem jih uspela spoznati na dveh šolah s prilagojenim programom, so vsi podobnega mnenja, da otroke s posebnimi potrebami, ki so vključeni v šole s prilagojenim programom, naučijo ali pripravijo na bolj ali manj samostojno življenje.

5.5 STROKOVNI DELAVCI

Strokovni delavci, ki poučujejo v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom in posebnem programu, so specialnorehabilitacijski pedagogi, ki so za delo z otroki s posebnimi potrebami posebej usposobljeni. Mnoge šole, ki izvajajo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, zagotavljajo ustrezne strokovnjake. Ti strokovnjaki so socialni delavec, logoped, psiholog, nevrofizioterapevt, delovni terapevt. Poudarek je na timskem delu strokovne skupine za izdelavo individualiziranega programa. Strokovno osebje izvaja druge oblike dela s pomočjo nadstandardnih programov, kot je na primer dodatna strokovna pomoč za različna področja. Namen teh vsebin je nuditi otroku dodatno korekcijo in razvoj funkcij, ki so potrebne posebne pozornosti (Šmid 2008).

5.6 TEŽAVE ŠOL S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

Šole s prilagojenim programom se danes soočajo s številnimi težavami zaradi padanja natalitete, socialnih in ekonomskih sprememb ter integracijskih gibanj. Zaradi manjšega števila rojenih otrok imata tako osnovna šola kot osnovna šola s prilagojenim programom z vsako novo generacijo manj učencev. Drastično zmanjšanje števila šolskih otrok zahteva veliko večjo in poglobljeno skrb za vsakega učenca posebej.

Usmerjanje oseb s posebnimi potrebami žal še vedno ne deluje, kot bi bilo to potrebno. Zaradi tega vedno več učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami ostaja v osnovni šoli, osnovna šola s prilagojenim programom pa ima tako vedno manj učencev. V osnovnih šolah s prilagojenim programom je le še okoli 2 odstotka osnovnošolske populacije, vsi drugi otroci s posebnimi potrebami (okoli 18–23 odstotkov šolske populacije učencev) pa so vpisani v redne osnovne šole. Iz tega lahko razberemo, da kar okoli 90–92 odstotkov otrok s posebnimi potrebami obiskuje redne osnovne šole (Galeša 2003).

Določene šole s prilagojenim programom so bile zaradi pomanjkanja vpisa prisiljene zapreti svoja vrata. Drastično je zmanjšan vpis v šole s prilagojenim programom, saj starši, ki

odločajo o vpisu otroka v obvezno šolanje, svojega otroka kljub svetovanju strokovnih služb še vedno vpišejo v redne osnovne šole, ki niso stigmatizirane. Poudariti pa moram, da je večje število otrok s posebnimi potrebami vpisanih v višje razrede, saj jih kasneje starši, po posvetu s strokovnjaki, prešolajo iz rednih osnovnih šol v šole s prilagojenim programom.

Za starše je pogosto težka odločitev všolanja ali prešolanja otroka v prilagojeni izobraževalni program, saj mejniki duševnega razvoja niso vedno povsem predvidljivi oziroma upanje za boljši duševni razvoj njihovega otroka običajno ne upade. Pogosto potrebujejo kakšno leto ali več let šolanja v rednem osnovnošolskem programu, da bolje spoznajo otrokove zmožnosti in se bolje seznanijo s »posebnimi ustanovami«, kjer se izvajajo prilagojeni izobraževalni programi. Del krivde za izjemno težko odločitev staršev pa lahko pripišemo tudi komisijam za usmerjanje, ki še vedno namenjajo premalo časa za delo s starši (Žerovnik 2004).

Število učencev s posebnimi potrebami je upadlo na vseh šolah, ki jih imamo v Republiki Sloveniji, najvidnejši upad pa doživljajo prav šole s prilagojenim programom, ki še vedno med ljudmi vzbujajo strah in so stigmatizirane.

Prav zaradi napačnih vedenj in premalo izkušenj rednih šol s šolami s prilagojenim programom, vrstniki, ki obiskujejo redne šole, napačno stigmatizirajo vrstnike, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom. Tudi odrasli ljudje se do otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom, distancirajo in se jim izogibajo. Pri tem pozabljajo, da otroci, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom, težje izrazijo in težko pokažejo svoja močna področja, če zraven sebe nimajo učitelja ali prijatelja, ki jih pri tem spodbuja.

6 OSNOVNI ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

Osnovne šole s prilagojenim programom se morajo danes spoprijeti z mnogimi težavami, ki jih dnevno pestijo. Te težave so povezane tako z upadanjem števila vpisanih otrok v šole s prilagojenim programom kot s primanjkovaljem ustreznega šolskega gradiva za otroke s posebnimi potrebami. Vrsta šol, predvsem v manjših krajih, je morala že zapreti svoja vrata in s tem so strokovnjaki, ki so bili zaposleni v teh šolah, izgubili delovna mesta.

V praktičnem delu diplomskega dela sem se osredotočila na dve osnovni šoli s posebnimi potrebami v Sloveniji, to sta Osnovna šola Glazija v Celju in III. Osnovna šola Rogaška Slatina. V vsaki od omenjenih šol sem preživela štiri zaporedne dni, kjer sem bila vseskozi prisotna pri pouku. Pouk sem na vsaki od šol spremljala v različnih oddelkih, saj sem tako lahko preučila metodiko pouka v nižjih razredih kot metodiko pouka v višjih razredih. Z metodo opazovanja z udeležbo sem pridobila nove vtise in nove poglede na poučevanje otrok s posebnimi potrebami. Za poglobljeno spremljanje osnovnih šol sem opravila številne razgovore z ravnateljicama omenjenih šol, prav tako pa sem na vsaki šoli temeljito predelala Šolsko kroniko in Letni delovni načrt šole. Z ravnateljicama omenjenih osnovnih šol s prilagojenim programom sem opravila tudi intervju.

Šolska kronika je javni dokument, ki se piše za vsako šolsko leto, v pogled pa jo je možno pridobiti zgolj na šoli. Po zakonu morajo imeti Šolsko kroniko vse osnovne šole v Republiki Sloveniji, tako redne osnovne šole kot šole s prilagojenim programom. Šolsko kroniko piše ravnatelj šole ali njegov pomočnik. V Šolski kroniki se seznanimo z vrsto podatkov, od števila otrok, ki so vpisani na šolo, do števila zaposlenih na šoli. V Šolski kroniki so navedeni podatki o raznih prireditvah in dosežkih učencev. Opisane so spremembe pri strokovnem delu ter razna investicijska dela, ki jih je šola izvajala.

Letni delovni načrt šole je osrednji dokument, s katerim šola zagotavlja sistematično uresničevanje z zakonom določenih družbenih ciljev. Letni delovni načrt je uradni šolski dokument, ki ga šola hrani trajno. V njem so dokumenti, sezname, poročila, načrti in druge pomembne informacije, ki so sestavni del organizacije življenja in dela šole v tekočem šolskem letu. Zajema vsebino, obseg in razporeditev vzgojno-izobraževalnega in drugega dela v skladu s predmetnikom in učnim načrtom ter obseg, vsebino in razporeditev interesnih in drugih dejavnosti, ki jih šola izvaja. Letni delovni načrt sprejme Svet vzgojno-izobraževalnega zavoda. Obveza za pisanje Letnega delovnega načrta izhaja iz šolske zakonodaje.

Šolska publikacija ima prav tako podlago v šolski zakonodaji. Publikacija je lahko najhitrejša, ne pa edina pot do pomembnih informacij o organizaciji dela na šoli. Publikacija je priloga Letnega delovnega načrta.

6.1 OSNOVNA ŠOLA GLAZIJA CELJE

Osnovna šola Glazija, tako imenovana »pomožna šola v Celju«, je bila ustanovljena z odlokom Ministrstva za prosveto v Ljubljani 3. 10. 1946. Prvi pomožni oddelek je deloval v Celju že leta 1934, ta oddelek pa je bil na ljudski šoli v Celju. Samostojna pomožna šola je imela prostore v prvi državni osnovni šoli v takratni Drapšinovi ulici v Celju.

Septembra leta 1957 je začel delovati Vzgojni zavod za duševno nerazvito mladino na Golovcu. Na željo šole je bil pri Društvu prijateljev mladine odprt logopedski oddelek. Od leta 1957 do leta 1973 je šola ustanovila pomožne oddelke tudi na bližnji in daljni lokaciji mesta Celja. Ti oddelki so bili sprva v Štorah, Dobrni, Šmartnem pri Rožni dolini, Frankolovem, Črešnjicah, Žalcu. Sčasoma so se ti oddelki tudi odcepili in se osamosvojili.

Današnja Osnovna šola Glazija je v letih 1960/1961 nosila ime Zavod Ivanke Uranjek. To ime je bilo ustanovljeno po mladi partizanski učiteljici. Kasneje se je Zavodu priključil še Dom Mihe Pintarja iz okolice Dobrne.

Postopoma je začela zaradi potreb nastajati ideja in pobuda o novi osnovni šoli s prilagojenim programom. V šolskem letu 1972/1973 so se odprla vrata mnogim učencem in učiteljem, ki so poučevali na tej instituciji. Leta 1983 je bila ta šola deležna celovite preнове, k šoli so bili prizidani prostori, ki so bili namenjeni za bivanjske prostore. Leta 1991 je Osnovna šola Ivanke Uranjek dobila novo ime, danes to šolo imenujemo Javni zavod Osnovna šola Glazija (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

6.1.1 Splošne značilnosti in programi Osnovne šole Glazija

Programi, ki jih Osnovna šola Glazija izvaja, so:

- prilagojeni program osnovne šole z nižjim izobraževalnim standardom;
- posebni program;
- vzgojne skupine (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

V šolskem letu 2009/2010 je vključenih otrok s posebnimi potrebami kar iz 22 občin. Te občine so Celje, Bistrica ob Sotli, Dobrna, Gornji Grad, Kozje, Laško, Mozirje, Podčetrtek, Prebold, Radeče, Rečica ob Savinji, Rogatec, Rogaška Slatina, Slovenske Konjice, Šentjur, Šmarje pri Jelšah, Štore, Velenje, Vitanje, Vojnik, Vranksko in Žalec (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

V šolskem letu 2009/2010 je na Osnovni šoli Glazija Celje zaposlenih 93 delavcev, kar je doslej največje število zaposlenih. Od tega je zaposlenih 83 žensk in 10 moških. Zaposlenih je 65 pedagoških delavcev, 4 zdravstveni delavci (logopedinja, fizioterapevt, medicinska sestra in delovna terapevtka) ter 22 tehničnih delavcev.

Glavni vir financiranja je seveda Ministrstvo za šolstvo in šport, ki po kolektivni pogodbi skrbi za plače po sistematizaciji, oskrbne stroške, zdravstvene storitve, delovno uspešnost, interesne dejavnosti, prevoze domskih učencev, regresirano prehrano učencev, prevoze in prehrano delavcev. Velik del finančnih sredstev šola pridobi od Mestne občine Celje, del sredstev pa tudi iz ostalih občin. Na šoli deluje tudi Šolski sklad, ki ima majhne prilive, financiranje zdravstvenih delavcev pa omogoča SOUS (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

6.1.2 Podatki o učencih

Osnovna šola Glazija Celje ima v šolskem letu 2009/2010 12 oddelkov. V prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom je vključenih 80 učencev, od tega 26 deklic in 1 romski otrok. 20 učencev je vključenih v oddelek podaljšanega bivanja. Opredelitev števila romskih otrok je pomembna zaradi subvencije s strani Ministrstva za šolstvo in šport.

V program vzgoje in izobraževanja je v 9 oddelkih vključenih 52 učencev, od tega 20 deklic, 7 gibalno oviranih otrok, 20 učencev pa je vključenih v podaljšano bivanje (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

Tabela 6.1: Število oddelkov in učencev vključenih v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom v šolskem letu 2009/10

RAZRED	ŠTEVILO ODDELKOV	ŠTEVILO UČENCEV
1. razred OŠPP	1	5
2. razred OŠPP	1	5
3. razred OŠPP	1	5
4. razred OŠPP	1	6
5. razred OŠPP	2	11
6. razred OŠPP	1	10
7. razred OŠPP	1	8
8. razred OŠPP	1	6
9. razred OŠPP	1	10
SKUPAJ	10	66

Vir: Lebič (2009).

Na Osnovni šoli Glazija Celje je v tem šolskem letu 10 razredov, ki izvajajo program osnovne šole s prilagojenim programom, 5. razred pa ima zaradi številčnosti otrok kar 2 oddelka (glej Tabela 6.1).

Tabela 6.2: Število učencev vključenih v posebni program v šolskem letu 2009/2010

STOPNJA	ŠTEVILO ODDELKOV	ŠTEVILO UČENCEV
1. stopnja	1	6
2. stopnja	1	7
3. stopnja	2	10
4. stopnja	3	18
5. stopnja	1	8
SKUPAJ	8	49

Vir: Lebič (2009).

V posebni program vzgoje in izobraževanja, ki ga šola izvaja, je v tem šolskem letu na vseh stopnjah skupaj vpisanih 49 učencev, imajo pa kar 8 oddelkov (glej Tabela 6.2). Na 4. stopnji je vpisanih kar 18 oseb in tako imajo na tej stopnji kar tri oddelke. Na 3. stopnji sta dva oddelka, obiskuje pa jo 10 učencev. Število učencev, ki na Osnovni šoli Glazija v Celju v tem

šolskem letu obiskujejo posebni program, se je v primerjavi s prejšnjimi leti nekoliko povišalo (glej Tabela 6.2).

Tabela 6.3: Število otrok vključenih v vzgojne skupine v šolskem letu 2009/2010

SKUPINA	ŠTEVILO SKUPIN	ŠTEVILO OTROK
Vzgojne skupine	5	38

Vir: Lebič (2009).

Osnovna šola Glazija je v tem šolskem letu v vzgojne skupine sprejela 38 otrok, teh skupin pa je 5 (glej Tabela 6.3).

Tabela 6.4: Podatki o številu otrok od šolskega leta 2000/2001 naprej na Osnovni šoli Glazija

ŠOLSKO LETO	OŠPP	OVI	SKUPAJ
2000/2001	130	36	166
2001/2002	116	41	157
2002/2003	104	40	144
2003/2004	90	38	128
2004/2005	80	43	123
2005/2006	79	42	121
2006/2007	77	42	119
2007/2008	72	42	114
2008/2009	80	44	124
2009/2010	80	49	129

Vir: Lebič (2009).

Shema 6.1: Število vpisanih otrok za posamezno šolsko leto na Osnovni šoli Glazija

Osnovna šola Glazija v Celju se je od šolskega leta 2000/2001 do vključno šolskega leta 2007/2008 ukvarjala s problematiko naraščajočega upadanja vpisa otrok. V šolskem letu 2000/2001 je bilo vseh otrok, ki so bili vpisani na to šolo kar 166, od tega jih je obiskovalo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom 130, 36 pa jih je bilo vključenih v vzgojne skupine (glej Tabela 6.4). Vedno večji upad vpisa je bil do šolskega leta 2008/2009, ko je šola po dolgem času ponovno »doživela« porast vpisa otrok s posebnimi potrebami. V šolskem letu 2008/2009 je bilo na Osnovni šoli Glazija v prilagojen program vpisanih 80 učencev, posebni program pa je obiskovalo 44 oseb. V tem šolskem letu je prav tako 80 učencev vpisanih v prilagojen program, kar 49 oseb pa obiskuje posebni program (glej Tabela 6.4 in Shema 6.1).

Kljub temu da zadnji dve leti na Osnovni šoli Glazija narašča število učencev, se šola še dolgo ali najverjetneje nikoli več ne bo približala številu učencev, kot so ga imeli v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Ravnateljica pa opozarja, da že prihodnje šolsko leto na njihovi šoli ponovno pričakujejo upad vpisa otrok.

6.1.3 Metodika pouka

Strokovni delavci si pri izvedbi učne ure pomagajo z mnogimi pripomočki, ki so jim na njihovi šoli na voljo. Za lažje razumevanje snovi imajo v vseh učilnicah izobešene plakate, tabele, miselne vzorce in podobne reči, ki bi otrokom s posebnimi potrebami lahko čim bolj pomagale pri razumevanju snovi. Predvsem v nižjih razredih je pri pouku poleg specialne pedagoginje pogosto prisotna tudi negovalka. Učna snov je prilagojena učenčevim zmožnostim, prav tako pa želijo na tej šoli otroke čim bolj temeljito pripraviti na kasnejše bolj ali manj samostojno življenje. Razlaga učne snovi venomer temelji na praktičnem vidiku, tako v nižjih kot v višjih razredih. V višjih razredih poteka pouk na precej zahtevni ravni, saj želijo strokovni delavci učence čim bolj kakovostno pripraviti na nacionalno preverjanje znanja.

Šole s prilagojenim programom morajo učencem ponuditi opravljanje nacionalnega preverjanja znanja ob koncu 6. in 9. razreda. Učenci se skupaj s starši odločijo, ali bodo k preverjanju znanja pristopili ali ne. Nacionalno preverjanje znanja se izvaja iz slovenskega jezika, matematike ter še iz enega predmeta, ki ga v tekočem šolskem letu določi minister za šolstvo in šport. Letnemu delovnemu načrtu je priložen šolski koledar, v katerem so opredeljeni datumi izvedbe nacionalnega preverjanja znanja. Priloga Letnega delovnega načrta je tudi Izvedbeni načrt nacionalnega preverjanja znanja (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

6.1.4 Težave, s katerimi se sooča Osnovna šola Glazija

Zaradi povečanja števila oddelkov so se na šoli pred začetkom šolskega leta 2009/2010 soočili s prostorsko stisko, zato so enemu oddelku namenili učilnico, ki je bila v šolskem letu 2008/2009 namenjena samo za podaljšano bivanje. V tem šolskem letu (2009/2010) so kar trije oddelki več, kot so bili v lanskem šolskem letu. Za drugi oddelek so pridobili učilnico na ta način, da so pouk družboslovja in naravoslovja združili v eni učilnici in so urnik pouka temu ustrezno prilagodili. Za tretji oddelek pa so izpraznili prostor v ambulantom delu šole, kjer je bil do sedaj računalniški delovni prostor za učitelje. Ta prostor je sicer manjši od običajnih učilnic, a so v njem le 4 učenci (Letni delovni načrt 2009/2010 Osnovne šole Glazija 2009).

Na Osnovni šoli Glazija v Celju je v tem šolskem letu velik porast vpisa otrok s posebnimi potrebami, tako da je imela šola ob začetku tekočega šolskega leta težavo s prostorsko stisko,

ki pa so jo v kratkem uspešno odpravili. Osnovna šola Glazija se v tem šolskem letu ne sooča s težavami na področju upadanja vpisa otrok s posebnimi potrebami v njihovo šolo, kot se sooča večina šol s prilagojenim programom pri nas. Opozoriti pa moram, da je bil do lanskega leta viden upad vpisa, saj je vsako leto bilo na šoli vpisanih povprečno 5 do 10 učencev manj. Razloge za letošnji porast vpisa gre najverjetneje iskati v dobri prepoznavnosti šole, možnostih bivalnih prostorov na šoli in sami lokaciji šole, saj je sedež šole v enem izmed večjih mest pri nas. Ravnateljica šole predvideva, da bo v prihodnjem šolskem letu ponoven upad vpisa.

Težave, na katere opozarja ravnateljica šole, so povezane tudi s strokovnim kadrom, saj jim zaradi bolniških odsotnosti primanjkuje strokovnega kadra. Ravnateljica šole vseskozi opozarja tudi na stresno delo zaposlenih na šoli.

6.2 III. OSNOVNA ŠOLA ROGAŠKA SLATINA

Zgradba III. Osnovne šole Rogaška Slatina je na Izletniški ulici 15 v Rogaški Slatini, kjer delujeta osnovna šola s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom ter posebni program vzgoje in izobraževanja. Specialne in rehabilitacijske pedagoginje nudijo specialno pedagoško pomoč in dodatno strokovno pomoč učencem s primanjkljaji na posameznih področjih učenja v osnovnih šolah.

Zavod III. Osnovna šola Rogaška Slatina vzgaja, izobražuje in usposablja otroke, ki jih določa Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. V šoli otroci s posebnimi potrebami pridobijo osnovno vzgojo in izobrazbo, oblikujejo pozitiven odnos do dela in drugih vrednot ter se usposobijo za čim večjo ekonomsko in socialno samostojnost.

Prav tako na šoli za vsakega učenca pripravijo kakovosten individualiziran program dela, kjer upoštevajo posameznikove sposobnosti. Pozornost usmerijo na individualne potrebe učencev ter njihov način doživljanja in čustvovanja (Letni delovni načrt III. Osnovne šole Rogaška Slatina 2009).

6.2.1 Programi III. Osnovne šole Rogaška Slatina ter materialni in kadrovski pogoji

Učenci se v programe vključujejo na podlagi odločbe o usmeritvi vse šolsko leto. V prilagojen program so vključeni učenci od 1. do 9. razreda. Programi, ki jih šola izvaja:

- prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom;
- posebni program vzgoje in izobraževanja;
- dodatna strokovna pomoč (Letni delovni načrt 2009/2010 III. Osnovne šole Rogaška Slatina 2009).

Za izvajanje programa osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom ter posebnega programa vzgoje in izobraževanja otrok z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju je na razpolago zgradba v izmeri 1140 m² talne površine. Učencem in delavcem šole je na voljo 7 razrednih učilnic, učilnica za varstvo vozačev, računalniška učilnica, učna kuhinja, učilnica za tehniko in tehnologijo, multimedijska učilnica, knjižnica, telovadnica, jedilnica z razdelilno kuhinjo, logopedski kabinet, pisarna svetovalne delavke, tajništvo, pisarna ravnateljice, arhiv, kletni prostori in dvorišče. Kadar načrtujejo predstave, kulturne prireditve ali skupne roditeljske sestanke, uporabljajo v ta namen jedilnico ali telovadnico.

Delovanje zavoda financira Ministrstvo za šolstvo in šport, ki financira dejavnosti osnovne šole (prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, posebni program vzgoje in izobraževanja ter izvajanje dodatne strokovne pomoči). Dejavnost šole financirajo še občine Rogaška Slatina, Šmarje pri Jelšah, Rogatec, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli in Kozje.

III. Osnovna šola Rogaška Slatina ima ustanovljen tudi Šolski sklad, katerega namen je nudenje pomoči socialno šibkim učencem ter financiranje dejavnosti in potreb, ki niso sestavina izobraževalnega programa oziroma se ne financirajo iz javnih sredstev.

Na šoli je zaposlenih 14 učiteljev, varuhinja, spremljevalec za gibalno oviranega učenca, socialna pedagoginja, poslovna sekretarka, knjižničarka, računalničar, hišnik, razdeljevalka malic in čistilke.

Defektologinja opravlja v okviru učne obveznosti dodatno strokovno pomoč učencem s specifičnimi učnimi težavami na rednih osnovnih šolah, ostali specialni pedagogi pa v okviru povečanega dela (Letni delovni načrt 2009/2010 III. Osnovne šole Rogaška Slatina 2009).

6.2.2 Podatki o učencih

Učenci, ki obiskujejo III. Osnovno šolo Rogaška Slatina, prihajajo iz 6 občin. Te občine so Rogaška Slatina, Šmarje pri Jelšah, Bistrica ob Sotli, Podčetrtek, Kozje in Rogatec. Število učencev pa se po občinah razlikuje (Letni delovni načrt 2009/2010 III. Osnovne šole Rogaška Slatina 2009).

Tabela 6.5: Število učencev po občinah v šolskem letu 2009/2010

OBČINA	1.–9. RAZRED	POSEBNI PROGRAM VI	SKUPAJ
Rogaška Slatina	12	7	19
Šmarje pri Jelšah	9	4	13
Rogatec	2	/	2
Kozje	1	/	1
Podčetrtek	3	/	3
Bistrica ob Sotli	1	/	1
SKUPAJ	28	11	39

Vir: Antlej (2009a).

Iz navedenih podatkov je razvidno, da kar 19 otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo III. Osnovno šolo Rogaška Slatina, prihaja iz občine, kjer ima šola sedež. Od tega je 12 otrok vključenih v program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom, 7 pa jih znotraj šole obiskuje posebni program vzgoje in izobraževanja. Iz občine Šmarje pri Jelšah obiskuje šolo s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom 9 otrok, posebni program vzgoje in izobraževanja pa so deležne 4 osebe s posebnimi potrebami. Iz občine Rogatec prihajata 2 učenca, iz Podčetrтка 3 učenci, iz občin Kozje in Bistrica ob Sotli pa po en učenec, vsi pa so vključeni v program šole z nižjim izobrazbenim standardom. Število vseh otrok s posebnimi potrebami, ki v šolskem letu 2009/2010 obiskujejo program šolanja z nižjim izobrazbenim standardom, je 28, vseh oseb s posebnimi potrebami, ki so deležne prijaznosti in gostoljubja strokovnih delavcev na šoli, pa je 39 (glej Tabela 6.5).

Oddelke osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom obiskuje, kot sem opazila z metodo opazovanja z udeležbo, precej več dečkov kot deklic, s tem pa, da ne bo kakršnihkoli dilem, ne želim nikogar spolno diskriminirati ali poudarjati, da so dečki manj sposobni za šolsko delo in da jih je zato več vpisanih v šole s prilagojenim programom. Zaradi majhnega vpisa otrok na tej šoli se izvaja kombiniran pouk, kar pa povzroči oteženo delo tako s strani otrok kot s strani njihovih učiteljev, ki morajo izvajati pouk hkrati na več stopnjah.

Tabela 6.6: Podatki o učencih v oddelkih osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom

ŠTEVILO ODDELKOV	RAZRED	M	Ž	SKUPAJ
1	1.a	/	1	4
	2.a	2	/	
	3.a	/	1	
1	4.a	2	1	4
	5.a	1	/	
1	6.a	/	1	4
	7.a	3	/	
1	8.a	4	3	7
1	9.a	3	2	5
1 disl. enota Podčetrtek	1.b	1	/	4
	4.b	2	/	
	9.b	1	/	
SKUPAJ 6		19	9	28

Vir: Antlejš (2009a).

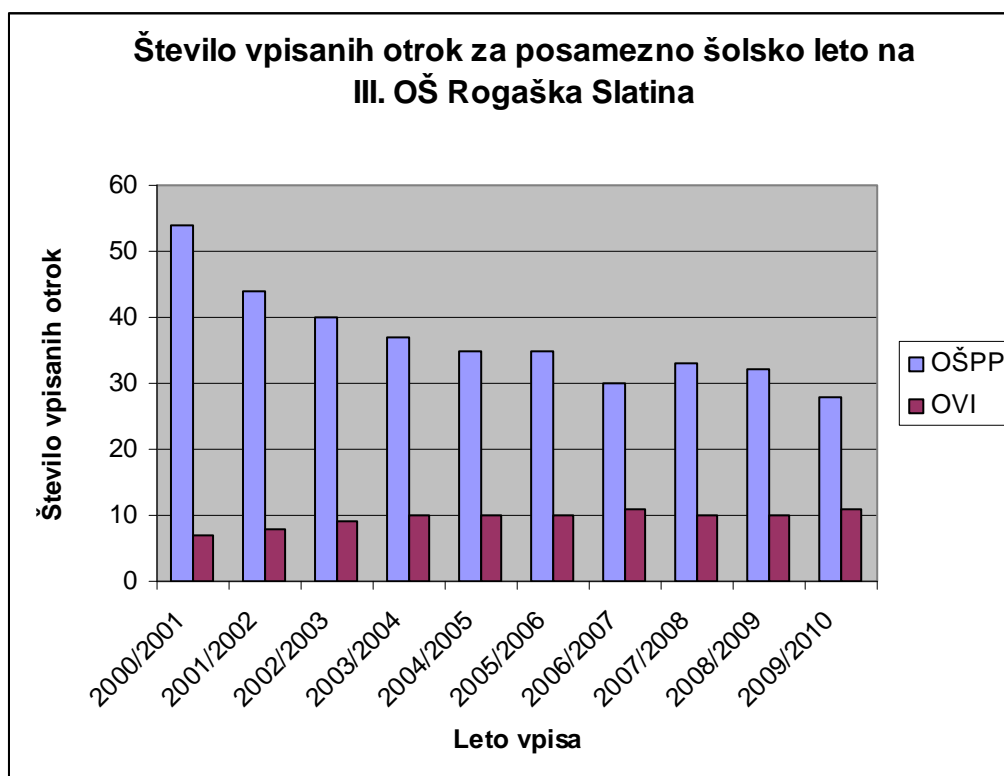
Na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina je v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom v tem šolskem letu vsega skupaj vključenih 28 učencev, med njimi 19 dečkov in 9 deklic. Najštevilčnejši oddelek je 8. razred, kamor je vključenih 7 učencev. 9. razred na šoli obiskuje 5 učencev, prav tako pa obiskuje 9. razred eden učenec na enoti v Podčetrtku. Izredno majhno število učencev je v nižjih razredih, kjer morajo zaradi izredno majhnega števila učencev izvajati kombiniran pouk (glej Tabelo 6.6).

Tabela 6.7. Podatki o upadanju vpisa učencev od šolskega leta 2000/2001 naprej na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina

ŠOLSKO LETO	OŠŠP	OVI	SKUPAJ
2000/2001	54	7	61
2001/2002	44	8	52
2002/2003	40	9	49
2003/2004	37	10	47
2004/2005	35	10	45
2005/2006	35	10	45
2006/2007	30	11	41
2007/2008	33	10	43
2008/2009	32	10	42
2009/2010	28	11	39

Vir: Antlej (2009b).

Shema 6.2. Upadanje vpisa učencev od šolskega leta 2000/2001 naprej na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina

Iz zgornje tabele in sheme lahko razberemo, da je število učencev na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina od šolskega leta 2000/2001 upadalo (glej Tabelo 6.8 in Shemo 6.2). V prilagojen program je bilo v letu 2000/2001 vpisanih 54 učencev, v tem šolskem letu pa prilagojen program obiskuje le še 28 učencev. V prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom je število učencev konstantno upadalo, z izjemo šolskega leta 2007/2008, ko je število učencev minimalno ponovno naraslo. Po tem letu je šola ponovno doživela naraščajoči upad vpisa otrok s posebnimi potrebami v njihovem prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Minimalno naraščanje vpisa otrok s posebnimi potrebami je III. Osnovna šola Rogaška Slatina »doživela« v posebnem programu vzgoje in izobraževanja. Vpis je naraščal do šolskega leta 2004/2005, nato je vpis bolj kot ne stagniral do letošnjega šolskega leta. Skupno število vseh vpisanih otrok s posebnimi potrebami, ki so se od šolskega leta 2000/2001 naprej izobraževale na omenjeni instituciji, je z vsakim novim šolskim letom upadlo, tako da je v tem šolskem letu (2009/2010) vpisanih le še 39 učencev. Za primerjavo lahko navedemo podatek, da je bilo v šolskem letu 2000/2001 vseh vpisanih oseb s posebnimi potrebami 61, samo v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom pa jih je bilo vpisanih 54, torej precej več, kot jih je danes vseh vpisanih na tej šoli, tako učencev, ki obiskujejo prilagojen program, kot tistih, ki so vpisani v posebni program vzgoje in izobraževanja (glej Tabelo 6.7 in Shemo 6.2).

V prvem in drugem triletju osnovne šole s prilagojenim programom je število otrok v upadu, večje število učencev je usmerjenih na III. Osnovno šolo Rogaška Slatina po nekaj letih šolanja v redni osnovni šoli, in sicer zaradi učne neuspešnosti. Pri njih pogosto opažajo slabo samopodobo, mnogokrat pa tudi dodatne vedenjske in osebnostne motnje, ki so posledica preobremenjenosti s šolskih delom in čustvenih stisk zaradi neuspešnosti, ki so jo doživljali v redni šoli.

Tudi v šolskem letu 2009/2010 je organizirana mobilna specialno pedagoška služba, ki pomaga otrokom s posebnimi potrebami na rednih osnovnih šolah. Dodatno strokovno pomoč nudi učencem s primanjkljaji na posameznih področjih učenja v osnovni šoli šest strokovnih delavcev na kar devetih osnovnih šolah (Letni delovni načrt 2009/2010 III. Osnovne šole Rogaška Slatina 2009).

6.2.3 Metodika pouka

Za učenje splošne poučenosti mora otrok s posebnimi potrebami doseči določeno stopnjo razvoja, da bo lahko opazoval in zaznaval okolje v katerem živi ter da bo dojemal učiteljeva sporočila in se nanje ustrezno odzival (Cerar 1999).

Z metodo opazovanja z udeležbo, kjer sem tudi na tej šoli, podobno kot na Osnovni šoli Glazija, spremljala pouk štiri zaporedne dni, ugotavljam, da je pozornost pri pouku tako v nižjih kot v višjih razredih usmerjena na praktični vidik, saj želijo učence čim bolj pripraviti na kasnejše samostojno življenje. V razredih so izobešeni plakati, tabele in drugi pripomočki, da učenci lažje razumejo učno snov. Učne snovi se prepletajo, predvsem v nižjih razredih. Učiteljica na primer pri predmetu matematike nenehno opozarja učence k pravilni izgovorjavi in jih kar sprti opozarja na slovnične napake. V višjih razredih, predvsem tretje triletje, pouk poteka že na precej zahtevnem nivoju, saj želijo otroke kakovostno pripraviti na preizkus znanja, ki se opravlja ob koncu 9. razreda.

6.2.4 Težave, s katerimi se sooča III. Osnovna šola Rogaška Slatina

Podobno kot večina osnovnih šol s prilagojenim programom se tudi III. Osnovna šola Rogaška Slatina spopada z upadanjem vpisa otrok v to šolo. Izredno nizko število otrok je v prvem in drugem triletju, saj starši sprva vpišejo otroka v redno šolo. Kasneje otroka prešolajo, zato je v tretjem triletju število učencev nekoliko višje.

Iz sheme je razvidno, da je bilo število učencev, ki so bili vpisani v šolo, v zadnjih desetih letih izredno nizko, prav tako pa to število z leti še upada. Razlogov za drastični upad vpisa je več, od tega, da se je zmanjšalo število učencev s posebnimi potrebami, do tega, da starši, ki se odločajo o vpisu otroka v osnovno šolo, otroka s posebnimi potrebami sprva vpišejo v okoliške redne osnovne šole in jih šele kasneje prešolajo na III. Osnovno šolo Rogaška Slatina.

III. Osnovna šola Rogaška Slatina pa ima težave tudi pri strokovnem kadru, saj zadnja leta ne uspe zaposliti logopedinje, tako da mora ravnateljica šole pogosto opravljati tudi tovrstno delo.

6.3 SEZNAM ŠOL S PRILAGOJENIM PROGRAMOM V SLOVENIJI

Pri nas je trend, da je v zadnjih letih mnogo šol s prilagojenim programom zaradi drastičnega upada vpisa bilo prisiljenih zapreti svoja vrata. Število učencev v osnovnih šolah s prilagojenim programom je v primerjavi z letom 1977 upadlo za več kot 50 odstotkov. Izpostaviti je potrebno tudi dejstvo, da nataliteta v Sloveniji pada, prav tako pa se ne sme pozabiti, da se z zviševanjem ekonomskega in socialnega položaja družine znižuje odstotek otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Če je bilo pred 30 in več leti v populaciji vseh otrok 2,5 odstotkov otrok z motnjo v duševnem razvoju, jih je danes le še okoli 1–1,5 odstotka, kar pa je odvisno tudi od razvitosti kraja (Galeša v Bratož 2004, 13).

Statistični podatki kažejo, da se je število učencev in učenk v osnovni šoli s prilagojenim programom od leta 1976 zmanjšalo za več kot 50 odstotkov (K novi koncepciji ... v Beli knjigi 1995, 116). V šolskem letu 1988/89 se je v posebnih ustanovah šolalo 2,5 odstotka otrok, starih med sedem in petnajst let. 1,5 odstotka se jih je občasno usposabljal v logopedskih ambulantah, svetovalnih centrih, mobilni defektološki službi in posvetovalnicah (Galeša v Beli Knjigi 1995, 116). Ti podatki kažejo, da že vrsto let na naših šolah poteka integracija otrok z motnjami v razvoju.

Tabela 6.8: Seznam šol s prilagojenim programom v Republiki Sloveniji v šolskem letu 2009/2010

OBČINA	ŠOLA
CELJE	OŠ CELJE GLAZIJA
ČRNOMELJ	OŠ MILKE ŠOBAR – NATAŠE ČRNOMELJ
DOMŽALE	OŠ ROJE DOMŽALE
IDRIJA	CENTER ZA IZOBRAŽEVANJE IN USPOBLJANJE IDRIJA
JESENICE	OŠ POLDETA STRAŽIŠARJA JESENICE
KAMNIK	OŠ 27. JULIJ KAMNIK
KOČEVJE	OŠ LJUBA ŠERCERJA KOČEVJE
KRANJ	OŠ HELENE PUHAR KRANJ
KRŠKO	OŠ DR. MIHAJLA ROSTOHARJA KRŠKO
LENDAVA	DVOJEZIČNA OŠ LENDAVA II.
LJUBLJANA	ZAVOD ZA USPOBLJANJE JANEZA LEVCA LJUBLJANA
MARIBOR	OŠ GUSTAVA ŠILIH MARIBOR
MURSKA SOBOTA	IV. OŠ MURSKA SOBOTA
NOVA GORICA	OŠ KOZARA NOVA GORICA
ORMOŽ	OŠ STANKA VRAZA ORMOŽ
PIRAN	CENTER ZA USPOBLJANJE ELVIRE VATOVEC STRUNJAN
PTUJ	OŠ LJUDEVITA PIVKA PTUJ
RADOVLJICA	OŠ ANTONA JARŠE RADOVLJICA
RAVNE – PREVALJE	OŠ JURIČEVEGA DREJČKA RAVNE NA KOROŠKEM
ROGAŠKA SLATINA	III. OŠ ROGAŠKA SLATINA
SEVNICA	OŠ ANE GALE SEVNICA
SLOVENJ GRADEC	III. OŠ SLOVENJ GRADEC
SLOV. BISTRICA	OŠ MINKE NAMESTNIK SONJE SLOVENSKA BISTRICA
ŠKOFJA LOKA	OŠ JELA JANEŽIČA ŠKOFJA LOKA
VELENJE	CENTER VZGOJE, IZORAŽEVANJA IN USPOBLJANJA VELENJE
ZAGORJE	OŠ DR. SLAVKA GRUMA ZAGORJE
ŽALEC	II. OSNOVNA ŠOLA ŽALEC
	SKUPAJ 28

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2009).

Danes, torej v šolskem letu 2009/2010, je v Republiki Sloveniji registriranih 28 šol s prilagojenim programom (glej Tabela 6.8). Leto prej je bilo šol s prilagojenim programom registriranih 29, vendar je morala Osnovna šola Dr. Janka Šleningreja Gornja Radgona zapreti svoja vrata. Po podatkih, s katerimi razpolaga Ministrstvo za šolstvo in šport, je v šolskem letu 2009/2010 v šole s prilagojenim programom vključenih 1831 otrok, v oddelke s prilagojenim programom na rednih osnovnih šolah pa je vključenih 400 učencev.

7 ODNOS TUJIH DRŽAV DO IZOBRAŽEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami se od države do države razlikuje, saj ima vsaka država svojo zakonodajo, po kateri izobražuje, vzgaja in usmerja otroke s posebnimi potrebami. Nekatere države so prizanesljivejše do vzgoje otrok s posebnimi potrebami, medtem ko so na drugi strani države, kjer pa ne mislim samo držav v razvoju, ki imajo izredno segregirano obliko vzgoje in izobraževanja. Prav tako pa je način izobraževanja v posameznih državah v veliki meri odvisen od finančnih sredstev, ki so posamezni državi na razpolago.

7.1 AVSTRIJA

V Avstriji je integracija ne oziraje se na prizadetost zakonsko regulirana v ljudskih in glavnih šolah ter v nižjih splošnoizobraževalnih višjih šolah, z izjemo devetega šolskega leta v tako imenovani »politehniški« šoli.

V tej sosednji državi so šoloobvezni vsi otroci od 6. leta starosti dalje, šolanje pa traja najmanj devet let. Prva štiri leta otroci obiskujejo tako imenovano ljudsko šolo, nato pa so naslednja štiri leta vpisani v glavno šolo. Po končani glavni šoli se otroci leto dni izobražujejo na »politehniški« šoli in tako izpolnijo osnovnošolsko obveznost. Druga možnost je, da se učenec po ljudski šoli vpiše v gimnazijo, ki pa ni obvezna, obvezno je le, da do petnajstega leta starosti obiskujejo katerokoli šolo.

Obstajajo tudi posebne šole, kot je na primer splošna posebna šola za učence z lažjimi motnjami v duševnem razvoju. Prav tako obstajajo posebne šole za otroke s težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju, ki jih obiskujejo učenci, pri katerih je ugotovljena potreba po posebni pedagoški obravnavi in ne gredo v večinski šolski sistem.

Napotitev v posebno ali večinsko šolo opravi okrajni šolski svet. Okrajni šolski svet ima funkcijo, da ugotovi otrokove zmožnosti izobraževanja na prošnjo staršev, vodstva šole ali pa to opravi po uradni dolžnosti. Okrajni šolski svet ima nalogo seznaniti starše z različnimi izobraževalnimi možnostmi za otroka s posebnimi potrebami, starši pa so tisti, ki se odločijo, ali gre njihov otrok v integracijo ali v posebno šolo.

V Avstriji je integracija vedno socialna integracija, poudariti pa je potrebno, da na nižjih osnovnošolskih ravneh integracija deluje precej bolje. Šolska zakonodaja ni predpisana samo

z zvezne ravni, ampak jo dodatno sprejmejo še zvezne dežele. Zasedenost z učitelji in strokovnim osebjem za posebno obravnavo otrok s posebnimi potrebami izredno variira tako v posebnih šolah kot tudi v klasičnih šolah.

Staršem otrok s posebnimi potrebami v Avstriji pripadajo določeni posebni dodatki, kot sta na primer dodatek za nego in zvišan otroški dodatek (Schindler 2008, 10–22).

7.2 NEMČIJA

Nemška zakonodaja omogoča učencu ločeno izobraževanje tako v redni kot v posebni šoli. Kadar otroka s posebnimi potrebami strokovna komisija napoti v šolo s prilagojenim programom, mora otrok tja tudi biti nameščen, zato si starši vse bolj prizadevajo za bolj integriran sistem izobraževanja. V Nemčiji je kar okoli 4 odstotkov vseh otrok med 6. in 16. letom usmerjenih v šole s prilagojenim programom.

Vsaka od nemških pokrajin poskusno uvaja integracijske vzgojno-izobraževalne oblike, prednost pa dajejo vključitvi otroka v šolo, ki je najbližje njegovemu domu. V številnih projektih uvajajo sistem dveh učiteljev. Gre za sistem, kjer oba učitelja poučujeta v integriranem razredu večino predmetov, pri tem pa dodatni učitelj v posameznih primerih dela z učenci, ki imajo posebne potrebe (Schmidt 2001).

7.3 ITALIJA

Italija je od vseh evropskih držav najbolj radikalno posegla v izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Gibanje »demokratska psihiatrija« se je zavzemalo za ukinitvev posebnih ustanov ter zahtevalo, da pomoč otrokom s posebnimi potrebami nudijo različne pedagoške, medicinske in socialne službe na lokalnem nivoju (Schmidt 2001, 26).

Organizacijo šolstva v Italiji večinoma urejajo zelo zastareli zakoni, čeprav so bile v zadnjih treh desetletjih izvedene nekatere šolske reforme. Največ reform je doletelo osnovno šolo, kljub temu pa je notranja organizacija obveznega šolanja še vedno urejena po načelih reforme iz davnega leta 1923.

V italijanskem sistemu je obvezno šolanje razdeljeno na osnovne in srednje šole ter prvo dveletje višjih šol. Osnovno šolanje traja pet let, učenci zaključijo to šolanje do 11. leta starosti. Srednje šole obiskujejo dijaki tri leta, šolanje pa zaključijo z državnim izpitom. Po

večstopenjski šoli se morajo dijaki vpisati na višjo šolo, ki pa je obvezna, kot je že bilo navedeno, le v prvem dveletju.

Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v državni šolski sistem se je začelo z zakonom št. 517 iz leta 1974. Šole na vključevanje niso bile pripravljene, zato je bilo delo šolnikov izredno težavno. Primanjkovali so ustrezno usposobljeni strokovnjaki, ki bi osebe s posebnimi potrebami znali obravnavati na njim ustrezen način. Učitelji, ki so že prej službovali v posebnih šolah in zavodih, nato niso imeli več možnosti službovati v državnih šolah. Zatekali so se v zasebne šole, ki pa zaradi visokih finančnih stroškov niso bile vsem enako dostopne.

Leta 1992 je izšel zakon št. 104, ki obravnava osebe s posebnimi potrebami od rojstva do odraslih let. Ta zakon je izredno dobro napisan, predvideva pa tudi vrsto posegov. Ti naj bi omogočili osebi z najrazličnejšimi potrebami dobiti vsestransko pomoč tako doma kot na vseh drugih področjih življenja. Ta zakon pa se žal, v glavnem zaradi primanjkovanja finančnih sredstev, ne izvaja.

Če se osredotočimo le na tiste člene zakona, ki obravnavajo šolanje otrok z motnjami v duševnem razvoju, ugotovimo, da ti določajo pravico vseh otrok do prilagojene vzgoje in izobraževanja. Za osebe s posebnimi potrebami imajo posebno določena navodila, kako naj bi se izvajala njihova integracija. Na deželni in krajevni ravni naj bi razvrščale otroke po šolah in pripravljale učne načrte tako imenovane delovne skupine (Čuk 2008, 23–27).

Izpostaviti je treba, da je velik problem naše zahodne sosede primanjkovanje ustreznega kadra, ki bi se ukvarjal z otroci s posebnimi potrebami. V Italiji imajo na tem področju izreden primanjkljaj, saj velika večina učiteljev ne pridobi ustrezne strokovne izobrazbe za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Še vedno pa imajo posebne šole, ki se ločijo na javne in privatne. Italijanski integracijski model je zaradi svoje radikalnosti doživel veliko zanimanja in hkrati številne kritike s strani specialnih pedagogov in strokovnjakov po vsem svetu (Schmidt 2001, 26).

7.4 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Modeli vključevanja so zasnovani na načelu »mainstream«, ki spodbuja šolske strukture, da v čim večji meri nameščajo otroke s posebnimi potrebami v redne izobraževalne programe. V začetnih poskusih takega vključevanja so v šolski praksi nastajale številne dileme. Učitelji se niso čutili kompetentne pri delu in niso bili deležni zadostne strokovne podpore, da bi se

lahko temeljito posvetili otrokom s posebnimi potrebami. Vse pogosteje so se pojavljali finančni problemi, pa tudi zakonsko ni bilo jasno opredeljeno, kdo zagotavlja denar za dodatno opremo in material. Združene države Amerike veljajo za državo, ki je najbolj napredovala na področju rednega in posebnega izobraževalnega sistema (Schmidt 2001).

7.5 VELIKA BRITANIJA

Nekje sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja so v Veliki Britaniji integrirali otroke s posebnimi potrebami v redne osnovne šole, v tem času pa so odpravili kar precejšnjo število šol s prilagojenim programom. Čez nekaj let pa se je ponovno pokazala potreba po posebnih šolah. Britanski model šolanja otrok s posebnimi potrebami predvideva različne stopnje integracije, odvisno od otrokovih potreb. Šole morajo vsako leto pripraviti program in v njem predstaviti oblike pomoči otrokom s posebnimi potrebami. V segregirane oblike vzgoje in izobraževanje je vključenih približno 1,5 odstotka otrok s posebnimi potrebami (Novljan v Schmidt 2001, 25).

7.6 NORVEŠKA

Vzgojno-izobraževalni sistem je na vseh stopnjah decentraliziran in omogoča vsem prebivalcem enake možnosti, tudi osebam s posebnimi potrebami. Te imajo vso pravico obiskovati šolo, ki je njihovemu domačemu kraju najbližja.

Norveška je država, ki ima v zvezi z integracijo otrok s posebnimi potrebami najdaljšo tradicijo, saj jo postopoma izvajajo že dobrih 40 let. Na osnovi sklepa o reorganizaciji vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami norveškega parlamenta iz leta 1991 so se državne osnovne šole s prilagojenim programom preoblikovale v 20 centrov za pridobivanje znanja in 13 centrov za pomoč otrokom in njihovim staršem.

V državi imajo približno 0,3–0,4 odstotka otrok s posebnimi potrebami v posebnih ustanovah. Nekateri ostajajo doma in dobivajo individualno pomoč različnih strokovnih služb na domu, ostali pa so integrirani v redne oblike vzgoje in izobraževanja, kjer jim glede na vrsto motnje nudi pomoč strokovno osebje. Šolanje otrok s posebnimi potrebami je na Norveškem povsem brezplačno. Država poleg prehrane, učnih pripomočkov, individualizirane obravnave otrokom plačuje tudi organizirane prevoze v šolo (Bratož 2004).

7.7 BELGIJA

V Belgiji se otroci s posebnimi potrebami lahko vključijo v poseben vrtec glede na vrsto in stopnjo motnje, lahko pa ti otroci obiskujejo vrtec skupaj z zdravimi otroki. Otroci s posebnimi potrebami lahko v vrtcu ostanejo dve leti dlje kot njihovi vrstniki.

Obvezno šolanje je v Belgiji razdeljeno na tri obdobja, traja pa od 6. do 18. leta starosti. Za otroke s posebnimi potrebami imajo organizirane najrazličnejše oblike posebnega izobraževanja. Otroci z motnjo v duševnem razvoju vstopajo v šolo s prilagojenim programom največkrat s 7. leti in se šolajo do 21. leta. V tem obdobju si lahko pridobijo tudi ustrezno izobrazbo. Za otroke z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju, ki se vzgajajo in izobražujejo po posebnem programu, imajo prav tako prilagojene učne snovi. O integraciji teh otrok v redno osnovno šolo še vedno ne razmišljajo.

V Belgiji intenzivno razmišljajo o integraciji otrok s posebnimi potrebami, vendar so prepričani, da osnovna šola še ni pripravljena na sprejem teh otrok. Integracijo v tej državi izpeljujejo načrtno, počasi in za vsakega otroka posebej. Segregirane oblike vzgoje in izobraževanja imajo natančno postavljene, njihov izobraževalni sistem pa je relativno podoben našemu pred uvedbo nove šolske zakonodaje (Bratož 2004, 25).

7.8 FINSKA

Finski izobraževalni sistem je izredno razvit in vreden posebne pozornosti, saj si prizadeva za visoko vrednotenje znanja in stremi k tradicionalni močni podpori pri izobraževanju. Razvoju nacionalnega sistema vzgoje in izobraževanja so Finci namenjali posebno pozornost vsa leta po drugi svetovni vojni. Pri sistemu vzgoje in izobraževanja so izpostavljali načelo enakosti ter stremeli k ciljem kakovostnega izobraževanja. Finski učenci na splošno dosegajo najboljše rezultate v bralni, naravoslovni in matematični pismenosti, kar pomeni, da je njihov izobraževalni sistem resnično učinkovit. Finski model vzgoje in izobraževanja velja za model, ki ga posnemajo številne druge evropske države.

Skupno in splošno sprejeti cilj finske šolske politike je »usmerjati izobraževalni sistem, ga razvijati v duhu načel pravičnosti in vseživljenjskega učenja in ga narediti mednarodno konkurenčnega« (Välijärvi in drugi v Nolimal 2006, 85).

Osnovnošolsko izobraževanje je razumljeno kot ena temeljnih pravic vseh državljanov. Glavni namen izobraževanja je podpirati rast učencev v humane in odgovorne člane družbe in

jim zagotavljati znanje in zmožnosti, ki jih v življenju potrebujejo. Na Finskem je šolanje vseh otrok brezplačno. Država ali občine plačujejo prehrano, prevoz otrok, bivanje v domovih, učbenike, itd.

Na Finskem integracijo uresničujejo postopoma, kar je odvisno od finančnih sredstev in kadrovskih možnosti. Šolska obveznost se prične s 7. letom in traja devet let. Starši lahko svojega otroka po želji vključijo v šolo že s 6. letom starosti. Na Finskem prevladujejo majhne šole, ki jim država posveča posebno pozornost. Leta 1991 je bilo 16 odstotkov osnovnošolskih otrok vključenih v različne oblike specialpedagoške obravnave. 1366 oddelkov je v 366 osnovnih šolah s prilagojenim programom, ki tesno sodelujejo z osnovnimi šolami. Ostali oddelki delujejo kot oddelki v rednih osnovnih šolah. Na Finskem imajo tudi zasebne šole za osebe z motnjami sluha, vida ter telesnimi in gibalnimi motnjami, ki jih podpira država. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem otrok s posebnimi potrebami, menijo, da bo tudi na Finskem v prihodnosti vse več otrok s posebnimi potrebami vključenih v redne oblike vzgoje in izobraževanja. Posebno pozornost že vrsto let posvečajo tako izobraževanju učiteljev kot tudi defektologom. Finci k integraciji pristopajo počasi in temeljito, veliko pozornost pa posvečajo izobraževanju kadrov (Bratož 2004, 24).

8 ZAKLJUČEK

Spoštovanje človekovih pravic ne glede na raso, etnično, spolno in versko pripadnost je temelj demokratične družbe. Prav demokratična družba je tista, ki mora stremeti k enakopravnosti, spoštovanju in si prizadevati za demokratične vrednote. Ena izmed vrednot je tudi zavedanje posameznikov, da živimo v družbi, kjer smo si med sabo izredno različni, tako po videzu, načinu življenja kot po načinu razumevanja sveta okoli sebe. Tudi otroci, ki so naše največje bogastvo, so del naše demokratične družbe in tudi njih moramo vzgajati v duhu demokratičnih vrednot.

Spoštovanje in razumevanje vseh otrok, ne glede na njihov položaj (socialni, ekonomski, itd.), je vrednota, ki jo želim izpostaviti. Razumevanje otroka s posebnimi potrebami, razumevanje njegove različnosti in njegovega dojetanja sveta okoli sebe pa je zame osebno vrednota, ki jo je potrebno še posebej izpostaviti, o njej čim več govoriti in ji posvečati posebno pozornost tako na individualni kot na družbeni ravni.

Za današnji čas je značilno, da se znanje in tehnologija izjemno hitro razvijata, kar vpliva tudi na spremembe v družbi. Doseganje uresničevanja delovnega odnosa v pedagoški praksi zahteva krepitev naravnosti do oblik pomoči otrokom s posebnimi potrebami, poznavanje konceptov pomoči, spreminjanje stališč in odstranjevanje ovir v razvoju posameznikov in šol. Vedno bolj so potrebne spremembe ne le pri delu in v razmišljanju šolskih strokovnih delavcev, otrok in staršev, ampak je potrebno spremeniti pogled na mogoče in uresničljivo. (Grah 2008, 69).

Globalne spremembe v Sloveniji v zadnjih letih zahtevajo tudi spremembe v sistemu edukacije pri nas. Sodobne spremembe v našem sistemu edukacije niso zgolj posledica političnih, ekonomskih in drugih podobnih sprememb. Za področje vzgoje in izobraževanja niso nič manj pomembne očem širše javnosti manj opazne spremembe znanstvenih paradig in strokovnih pogledov. Te niso le učinek globalnih družbenih sprememb, ampak pogosto njihova napoved (Bela knjiga 1995). Spremembe so vidne tudi na področju vzgoje in izobraževanja, te spremembe pa naj bi se zgodile že v kratkem, in sicer z uvedbo nove Bele knjige. V tej novi Beli knjigi, ki bo nadomestila zdajšnjo Belo knjigo, bo poleg ostalih področij vzgoje in izobraževanja še natančneje opredeljeno področje vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ter izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v šolah s prilagojenim programom.

Novosti naj bi bile v prihodnosti opazne že pri sami opredelitvi otrok s posebnimi potrebami, prav tako pa nameravajo v prihodnosti več pozornosti nameniti zgodnji obravnavi,

kakovostnejši mobilni službi posameznih strok in individualni pomoči. Med novosti spada tudi skrb za boljšo usposobljenost učiteljev za delo z otroki s posebnimi potrebami. Vsak učitelj naj bi v prihodnje poznal vsaj osnovne značilnosti teh otrok. Med predlogi je tudi ustanovitev svojevrstnih komisij, v katerih naj bi stroka ugotavljala nova spoznanja. Novela zakona predvideva jasnejšo opredelitev standardov znanja za otroke s posebnimi potrebami in možnost prehajanja med šolskimi programi (Tošev 2009).

S teoretičnega stališča lahko hipotezo, da se šole s prilagojenim programom danes soočajo s številnimi težavami, te težave pa so povezane z naraščajočim upadanjem vpisa otrok v šole s prilagojenim programom, potrdim. S praktičnega vidika pa lahko to hipotezo potrdim le deloma. Na primeru III. Osnovne šole Rogaška Slatina se je vpis otrok v tem šolskem letu (2009/2010) resnično zmanjšal, prav tako pa se ta šola sooča z izredno majhnim vpisom otrok v zadnjih letih. Preobrat pa se je v šolskem letu 2009/2010 zgodil na Osnovni šoli Glazija v Celju, kjer so morali zaradi velikega porasta števila vpisanih otrok pridobiti nove učne prostore. V šolskem letu 2009/2010 je na Osnovni šoli Glazija precej več učencev, kot jih je bilo pred dvema letoma. Naraščajoči vpis učencev je Osnovna šola Glazija zabeležila že v prejšnjem šolskem letu. Prav tako pa se je, podobno kot večina šol s prilagojenim programom pri nas, Osnovna šola Glazija v zadnjih letih ukvarjala z naraščajočim upadanjem števila učencev. Naraščajoči upad vpisa pa osnovna šola s prilagojenim programom ponovno pričakuje že prihodnje šolsko leto. Število učencev se je na šoli v primerjavi z osemdesetimi in devetdesetimi leti prejšnjega stoletja povprečno prepolovilo.

Procesa integracije in inkluzije v vzgoji in izobraževanju sta pripeljala do dejstva, da se vedno več staršev odloči, da svoje otroke vpišejo v klasične osnovne šole, ki imajo znotraj rednih oddelkov individualizirane programe za otroke s posebnimi potrebami. Šele po nekaj letih šolanja na redni osnovni šoli se starši odločijo za prešolanje otroka v šolo s prilagojenim programom.

Poraja se mi vprašanje, ali bodo šole s prilagojenim programom postopoma izginjale in se bodo otroci s posebnimi potrebami pri nas izobraževali le še na rednih šolah v oddelkih s prilagojenim programom. Razumljivo je, da se otroke s posebnimi potrebami ne segregira in se jim omogoči enakovredne možnosti izobraževanja znotraj klasičnih osnovnih šol. Vendar želim opozoriti na dejstvo, da se mnogo otrok s posebnimi potrebami, predvsem pa otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju in učnimi težavami, v rednih šolah na nek način počuti zapostavljeno in dodatno obravnavano. Pozitiven odnos do dela ti otroci pridobijo šele z vstopom v šolo s prilagojenim programom, kjer pa so po stopnji razumevanja in dožemanja sveta enakovredni svojim vrstnikom.

Veliko lahko za otroke s posebnimi potrebami naredimo tako na individualni kot na družbeni ravni. Vsak posameznik se mora zavedati in sprejeti dejstvo, da živimo v družbi, kjer je vsak individuum vreden spoštovanja. Tega spoštovanja morajo biti deležni tudi ljudje s posebnimi potrebami, med njimi še posebej otroci s posebnimi potrebami, ki so del naše pluralne in globalizirane družbe. Individualna raven je tista, ki nato vpliva na družbeno raven, saj je prav družba sestavljena iz mnogo različnih posameznikov, ki pa morajo stremeti in si prizadevati za demokratične vrednote. Ljudje, ki se ukvarjajo z otroci s posebnimi potrebami, v veliki večini razumejo svojo delo kot vrednoto. Prav človečnost in humanost kadrovskega potenciala ter predanost dela strokovnjakov, ki se ukvarjajo z otroci s posebnimi potrebami, so tiste vrline, ki bodo v prihodnosti pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami še posebej in natančneje izpostavljene. Le otrok, ki ni stigmatiziran in je deležen največje pozornosti s strani staršev, vrstnikov, učiteljev in širše okolice, lahko razvije vse svoje zmožnosti in potencialne ter tako zaživi polno ter človeku spodobno življenje.

Vzglede pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami nam morajo biti (evropske) države, katerih izobraževalni sistem temelji na demokratičnih in pluralnih vrednotah. Izredno dober vzgled so naši državi lahko na primer nekatere skandinavske države, ki izobraževalnemu sistemu pripisujejo posebno vlogo. Več pozornosti bi naš sistem moral posvečati dodatnemu izobraževanju kadrov, ki se ukvarjajo z otroci s posebnimi potrebami. Prav tako bi morali mlade spodbujati, da vpišejo študijske programe, ki »preučujejo« otroke s posebnimi potrebami, saj, kot sem ugotovila na dveh osnovnih šolah s prilagojenim programom, na šolah s prilagojenim programom še vedno primanjkuje strokovnih delavcev. Prizadevati si moramo za čim bolj kakovostni strokovni kader, ki bi znal kar najbolje pomagati otrokom s posebnimi potrebami ter njihovim staršem.

Zavedati pa se je potrebno, da določen sistem ne more biti nikoli popoln, v konkretnem primeru izobraževalni sistem, saj se družba, vrednote in sam življenjski slog venomer spreminjajo. Stremeti pa moramo kar k najboljšemu izobraževalno-edukativnemu sistemu, v katerem bodo imeli vsi posamezniki enakopravne možnosti. Prizadevati si moramo za enakopravne možnosti pri izobraževanju za vse otroke, tako za otroke s posebnimi potrebami kot za otroke, ki teh potreb nimajo. Spremembe so potrebne tako na individualni kot na družbeni ravni, vsak posameznik pa lahko k temu že samo s sprejemanjem in razumevanjem različnosti izredno veliko pripomore.

9 LITERATURA

- Antlejš, Ana. 2009a. *Letni delovni načrt III. Osnovne šole Rogaška Slatina za šolsko leto 2009/2010*. Rogaška Slatina: Interno gradivo.
- 2009b. *Šolska kronika – IV. knjiga*. Rogaška Slatina: Interno gradivo.
- 2010. Intervju z avtorico. Rogaška Slatina, 22. februar.
- Bratož, Mirjam. 2004. Integracija učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. V *Otroci s posebnimi potrebami*, ur. Štefan Krapše, 9–47. Nova Gorica: Založba Educa.
- Cepec, Mira. 2008. Končno vesel v šolo. *Šolski razgledi* LIX (2): 13.
- Cerar, Marija, Silva Fužir, Stanka Grubešič, Marija Habjan, Štefka Oberstar, Metka Peče, Marjana Šmigoc, Jan Ulaga in Marinka Vačun. 1999. *Splošna poučenost: priročnik za defektologe, ki vzgajajo in izobražujejo otroke in mladostnike z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čuk, Stanislava. 2008. Kratek opis vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Italiji. V *Otroci s posebnimi potrebami – izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*, ur. Matej Rovšek, 23–32. Nova Gorica: Založba Educa.
- Galeša, Mirko. 1995. *Specialna metodika individualizacije*. Radovljica: Didakta.
- 2003. *Pomoč otrokom s posebnimi potrebami – Ocenjevanje zmožnosti in posebnih potreb otrok v osnovni šoli ter načrtovanje individualiziranih programov – praktični pristop*. Celje: Valmar.
- Grah, Jana. 2008. Timsko soustvarjanje učiteljev, otrok s posebnimi potrebami in njihovih staršev. V *Defektologica Slovenica – specialna in rehabilitacijska pedagogika*, ur. Egidija Novljan, 69–77. Ljubljana: Centerkontura.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Harmonay, Maureen. 1977. *Promise and performance: children with special needs*. Cambridge, Massachusetts: Ballinger.
- Kavkler, Marija. 2008. Opredelitev inkluzivne vzgoje in izobraževanja. V *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom*, ur. Andreja Nagode, 9–19. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Krek, Janez. 1995. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

- Lebarič, Nada, Darja Kobal Grum in Janez Kolenc. 2006. *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami*. Radovljica: Didakta.
- Lebič, Romana. 2000. *Šolska kronika – V. knjiga*. Celje: Interno gradivo.
- 2009. *Letni delovni načrt Osnovne šole Glazija za šolsko leto 2009/2010*. Celje: Interno gradivo.
- 2010. Intervju z avtorico. Celje, 3. februar.
- Leskovar, Mateja. 2009. Delo z učenci z učnimi težavami: povezava teorije in prakse. V *Šolsko svetovalno delo XIII* (1–2): 64–69, ur. Cvetka Bizjak. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Miheljak, Vlado. 2003. *Spoznnavni temelji psihologije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 2010. *Ministrstvo za šolstvo in šport*. Dostopno prek: <http://www.mss.gov.si/> (7. januar 2010).
- Nolimal, Fani. 2006. Osnovna šola. V *Zakaj Finci letijo dlje?*, ur. Slavko Gaber, 85–118. Nova Gorica: Založba Educa.
- Novak, Barbara. 2004. *Šola in otrokove pravice*. Zbirka Pravna obzorja, 25. knjiga. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Opara, Božidar. 2005. *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah – Vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.
- Osnovna šola Glazija. 2009. *Osnovna šola Glazija*. Dostopno prek: <http://www2.arnes.si/~oglazijace/glazija.htm> (10. december 2009).
- Rečnik, Ferdo. 1991. *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje: globalna koncepcija razvoja vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rovšek, Matej. 2006. Poti in stranpoti vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. V *Otroci s posebnimi potrebami – integracija in inkluzija*, ur. Božidar Založnik, 15–26. Nova Gorica: Založba Educa.
- Schindler, Johannes. 2008. Integracija v Avstriji. V *Otroci s posebnimi potrebami – izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*, ur. Matej Rovšek, 10–22. Nova Gorica: Založba Educa.
- Schmidt, Majda. 2001. *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Šmid, Marjeta. 2008. Značilnosti prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom in posebnega programa vzgoje in izobraževanja. V *Otroci s posebnimi potrebami –*

izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju, ur. Matej Rovšek, 73–84. Nova Gorica: Založba Educa.

Tošev, Sanja. 2009. V ospredju otrokove pravice. *Šolski razgledi* LX (20): 2.

--- 2010. Nelagoden in nevaren molk. *Šolski razgledi* LXI (4): 19.

Uran, Danica. 2009. Razumi me. *Šolski razgledi* LX (8): 3.

Ule, Mirjana. 2009. *Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ustava Republike Slovenije. 1991. Ur. l. RS 33/91. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150> (5. januar 2010).

VIZ III. Osnovna šola Rogaška Slatina. 2010. *VIZ III. Osnovna šola Rogaška Slatina*. Dostopno prek: <http://www.3osrs.si/> (17. januar 2010).

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Ur. l. RS 12/1996. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=199612&stevilka=570> (3. januar 2010).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP). Ur. l. RS 54/2000. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=200054&stevilka=2496> (3. januar 2010).

Zupan, Mojca. 2010. Prehitevanje po desni. *Šolski razgledi* LXI (2): 2.

Žerovnik, Angelca. 2004. *Otroci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Družina.

Židan, Alojzija. 2007. *Vzgoja za evropsko demokracijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2009. *Vzgoja za evropsko demokracijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Wikipedia. 2010. *Defektologija*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Defektologija> (1. februar 2010).

PRILOGE

PRILOGA A: TERMINOLOŠKI SLOVARČEK

- Otroci s posebnimi potrebami – so otroci, katerih zmožnosti so zaradi telesne ali duševne plati okrnjene. Otroci s posebnimi potrebami so otroci, ki so podobni svojim vrstnikom, torej otrokom brez posebnih potreb.
- Šole s prilagojenim programom – so šole, ki so po stopnji znanja manj zahtevne od klasičnih osnovnih šol. V te šole se vpiše otroke, ki ne morejo slediti pouku v klasičnih osnovnih šolah.
- Integracija – povezovanje, vključevanje in združevanje v celoto.
- Segregacija – oddaljevanje od celote, ločevanje določene skupine od drugih skupin v družbi. Na področju vzgoje in izobraževanje ločevanje določene skupine posameznikov od večinske populacije.
- Nižji izobrazbeni standard – programi z nižjim izobrazbenim standardom zajemajo vsa pomembna področja splošnega znanja znotraj znanstvenih ved. Programe z nižjimi izobrazbenimi standardi izvajajo šole s prilagojenim programom.
- Človekove pravice – so pravice vseh ljudi. Namen človekovih pravic in svoboščin je omogočanje in uporaba človeških kvalitiet ter zadovoljevanje potreb. Med človekove pravice štejemo pravico vseh otrok do vzgoje in izobraževanja.
- Demokratizacija – urejanje po demokratičnih načelih v korist najširših ljudskih plasti.

PRILOGA B: INTERVJU – ROMANA LEBIČ: 3. februar 2010, ob 18.30, Celje

Gospa Lebič, kako dolgo ste ravnateljica na Osnovni šoli Glazija, vaše izkušnje in kaj se je v tem času spremenilo?

Ravnateljica sem že 20 let. Spremembe so vidne na večih področjih: večkratna sprememba vlade in posledično razne spremembe, večkratna sprememba zakonodaje, sprememba načina financiranja, registracije dejavnosti, kriterijev za všolanje učencev, normativov in standardov, kadrovske strukture, pogojev dela za zaposlene in učence, šola je skoraj v celoti obnovljena, sistemizacija povsem novih delovnih mest, večkrat spremenjen plačni sistem in velik strokovni napredek.

Kaj so prednostne naloge Osnovne šole Glazija v Celju?

Prednostne naloge naše šole so kvalitetno strokovno delo z učenci in nudenje nadstandardnih storitev, učinkovito sodelovanje s starši, strokovno usposabljanje zaposlenih, razvoj poklicne kariere posameznikov, povezovanje z okoljem in razvijanje vrednot v skladu z vizijo šole in vzgojnim načrtom.

S kakšnimi težavami se danes sooča Osnovna šola Glazija v Celju?

Izpostavila bi čedalje bolj stresno delo zaposlenih, in sicer ne samo zaradi vedno večjih pričakovanj pri neposrednem delu z učenci, temveč tudi pri administraciji in podobnih rečeh, posledično tudi bolniške odsotnosti. Ni na voljo dovolj strokovnega kadra, defektologov.

Kako je z vpisom otrok? Ali tudi na Osnovni šoli Glazija v Celju v zadnjih letih upada število učencev, glede na to, da je splošno trend upadanja števila otrok s posebnimi potrebami v šole s prilagojenim programom?

Do lanskega leta je bilo vsako leto število otrok manjše za 5–10 otrok. V šolskem letu 2009/2010 pa smo sprejeli 26 novincev in se je število učencev povečalo za 13. Zaradi močnega strokovnega tima in nadstandarda sprejemamo tudi učence iz drugih »naših« šol. Predvidevam, da bo naslednje šolsko leto število učencev manjše.

Kakšno je sodelovanje vašega strokovnega kadra s starši otrok, ki so vpisani na Osnovno šolo Glazija v Celju?

Menim, da dobro. Smo odprti za sodelovanje, nimamo uradnih ur, starši so vedno dobrodošli, kar pa ne pomeni, da so tudi vedno zadovoljni. Probleme sproti rešujemo.

Staršem ponujamo sodelovanje na roditeljskih sestankih, govorilnih urah, odprtih učnih urah, izletih, piknikih, obiskih na domu, telefonskih razgovorih, v svetu staršev, svetu zavoda. Nova oblika sodelovanja je Skupina za samopomoč staršev. Imamo tudi šolo za starše.

Kako pogosto sodelujete z raznolikimi strokovnjaki, ki se ukvarjajo z otroci s posebnimi potrebami?

Tako rekoč dnevno.

Koliko otrok na Osnovni šoli Glazija čez teden biva v bivanjski enoti? Ali se je delež otrok, ki čez teden bivajo v domu, v zadnjih letih kaj zmanjšal?

V domu trenutno biva 43 otrok. Število se rahlo zmanjšuje. Pred 15. leti je bilo v domu tudi do 73 otrok.

Kakšno je sodelovanje Osnovne šole Glazija z ostalimi institucijami (na primer z rednimi osnovnimi šolami, s Centri za socialno delo ...)?

S Centri za socialno delo sicer zelo pogosto sodelujemo, a z njihovo odzivnostjo nismo vedno najbolj zadovoljni. Sodelujemo tudi z rednimi osnovnimi šolami – zanje imamo dan odprtih vrat, skupaj sprejmemo otroke v podmladek RK.

Kakšno je vaše osebno mnenje, ali menite, da so otroci, ki so vpisani v šole s prilagojenim programom, še vedno stigmatizirani ali se je ta odnos kaj spremenil?

Otroci so stigmatizirani, če so v šoli pri nas ali pa v redni osnovni šoli. Razlika je le ta, da se pri nas učenci med svojimi vrstniki počutijo zelo dobro, na redni osnovni šoli pa zavrnjeno, odrinjeno, kljub temu da se osnovne šole trudijo z inkluzijo. Otrok s posebnimi potrebami je v redni osnovni šoli vedno na nek način izpostavljen, dodatno obravnavan. Pri nas tudi za učence z največjimi težavami najdemo možnosti za udejstvovanje, za doživljanje uspeha, in sicer jih zasledimo na tekmovanjih, sodelovanjih, prireditvah po celi Sloveniji. V redni osnovni šoli takih priložnosti ne bi imeli.

Ali menite, da bodo osnovne šole s prilagojenim programom postopoma morale zapirati svoja vrata, glede na to, da je vedno več otrok s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji, ki se izobražujejo v rednih osnovnih šolah?

Morda se bodo zapirale manjše šole s prilagojenim programom. V zadnjih letih se jih je že nekaj ukinilo ali pa so postale podružnice rednih osnovnih šol, ker imajo zelo malo število otrok – tudi manj kot 20. Takšna šola se res ne more strokovno razvijati. Menim pa, da se bodo okrepili večji centri – ni nujno, da ravno po številu otrok, ampak po strokovnem suportu tudi osnovnim šolam.

Kako bi na kratko opisali Osnovno šolo Glazija v Celju?

Osnovna šola Glazija je strokovno močna šola, nudi precejšen nadstandard učencem in zaposlenim, ima ugled v javnosti in možnosti za nadaljnji razvoj.

PRILOGA C: INTERVJU – ANA ANTLEJ: 22. februar 2010, ob 8.00, Rogaška Slatina

Kako dolgo ste ravnateljica na III. Osnovni šoli Rogaška Slatina in kaj se je v tem času spremenilo?

Ravnateljica sem 3 leta. Spremembe so na kadrovske področju (zaposlovanje, izobrazba zaposlenih), posodobitvi računalniške učilnice in didaktičnih pripomočkov. Povečalo se je sodelovanje šole s krajem (društvi in ostalimi zavodi) in prepoznavnost šole, zadovoljstvo uporabnikov (starši, učenci) in dobro finančno poslovanje. Za nadstandardne dejavnosti in pomoč učencem iz socialno šibkih okolij pridobivamo razna donacijska sredstva.

Kaj so prednostne naloge III. Osnovne šole Rogaška Slatina?

Dosledno izvajanje vzgojnega načrta, izobraževanje zaposlenih, letni razgovori z zaposlenimi, aktivno sodelovanje v preventivnih projektih, razvoj pozitivne samopodobe učencev, ugodno počutje, medsebojno sodelovanje, ugodna klima na šoli, predvsem pa priprava učencev na življenje.

S kakšnimi težavami se danes sooča III. Osnovna šola Rogaška Slatina?

Velika težava na naši šoli je kombinirani pouk, kar je posledica majhnega števila otrok, ki so vpisani na našo šolo. Izpostaviti bi želela še obremenjenost pedagogov, ki morajo hkrati voditi učno uro na različnih nivojih znanja. Seveda pa so zato dodatno obremenjeni predvsem otroci.

Kako je z vpisom otrok? Ali tudi na vaši šoli v zadnjih letih upada število učencev, glede na to, da je splošno trend upadanja števila otrok s posebnimi potrebami v šole s prilagojenim programom?

V zadnjih letih tudi pri nas upada število otrok.

Kakšno je sodelovanje vašega strokovnega kadra s starši otrok, ki so vpisani na III. Osnovno šolo Rogaška Slatina?

Sodelovanje s starši je pri nas zelo dobro. Sodelovanje poteka preko roditeljskih sestankov, pogovornih ur, ki so mesečne in po potrebi, ter raznih družabnih srečanj ob posebnih dnevih, kot so na primer dan žena, zaključek šolskega leta in vključevanje staršev ob raznolikih akcijah.

Kako pogosto sodelujete z raznolikimi strokovnjaki, ki se ukvarjajo z otroki s posebnimi potrebami?

Težko je s številkami ali kako drugače opredeliti pogostnost sodelovanja. Na splošno moram reči, da redno sodelujemo s strokovnjaki, ki so potrebni pri reševanju nastalih težav in nejasnosti ter kadar jih naša svetovalna in strokovna služba ne more rešiti.

Kakšno je sodelovanje III. Osnovne šole Rogaška Slatina z ostalimi institucijami (na primer z rednimi osnovnimi šolami, Centri za socialno delo ...)?

Z večinskimi šolami in ostalimi institucijami zelo dobro sodelujemo.

Kakšno je vaše osebno mnenje, ali menite, da so otroci, ki so vpisani v šole s prilagojenim programom, še vedno stigmatizirani ali se je ta odnos spremenil?

Žal so ti otroci še vedno stigmatizirani s strani ostalih otrok, čeprav se stanje nekoliko izboljšuje. Opažamo, da vedno več staršev naših učencev kmalu po prešolanju priznava, da jim je žal, da niso prešolali svojega otroka na našo šolo s prilagojenim programom že prej. Zelo kmalu opazijo pozitivne spremembe pri njihovem otroku tudi na čustvenem področju, notranji motivaciji in pozitivni samopodobi.

Ali menite, da bodo osnovne šole s prilagojenim programom v Republiki Sloveniji morale v prihodnosti zapreti svoja vrata, glede na to, da je vedno več otrok s posebnimi potrebami, ki se izobražujejo v rednih osnovnih šolah?

Velika napaka in v škodo otrok bo storjeno, če bomo morali zapreti vrata. Se strinjam z integracijo, ne pa za vse otroke, ki imajo zmanjšane sposobnosti. S tem bodo naredili še večje »invalidne« oziroma jim onemogočili izobraževanje, ki bi jih pripravilo za življenje.

Kako bi na kratko opisali III. Osnovno šolo Rogaška Slatina?

III. Osnovna šola Rogaška Slatina vzgaja in izobražuje učence z lažjo motnjo po osnovnošolskem prilagojenem programu in vključuje tudi otroke in mladostnike z zmerno in težjo motnjo v razvoju. Vsi zaposleni razumemo posebnosti posameznika, učencem omogočamo vsestranski razvoj in jih pripravljamo za življenje. Pomagamo jim graditi pozitivno samopodobo. Smo odprti za vse uporabnike. Dobro sodelujemo s starši učencev, jih usmerjamo in jim pomagamo pri reševanju težav. Imamo lepo šolo, ki ob vstopu vanjo izžareva toplino. Veliko učencev, ki zaključijo osnovnošolsko obveznost, nas še vedno obiskuje in vedno najdemo čas ter lepo besedo zanje.